

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
Проблеми і перспективи забезпечення економічної
безпеки стратегічного розвитку підприємства

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Валерія БОРЩЕВИЧ

Науковий керівник,
к.е.н., доцентка

Ольга ГУБАРИК

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2024

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Управління фінансово-економічною безпекою»**Спеціальність:** 073 «Менеджмент»**Рівень вищої освіти:** другий (магістр)**ЗАТВЕРДЖУЮ****Зав. кафедри _____ Ігор ПРИХОДЬКО****« _____ » _____ 202__ р.****ЗАВДАННЯ****Борщевич Валерії Вікторівні**

(прізвище, ім'я, по батькові)**1. Тема роботи:** Проблеми і перспективи забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства

Науковий керівник: Губарик Ольга Миколаївна, к.е.н., доцентка(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від 20 листопада 2023 року № 3508

2. Термін подання здобувачем роботи: 04 грудня 2023 р.**3. Вихідні дані до роботи:** нормативні акти для регулювання питань економічної безпеки підприємства, фахові наукові статті з питань організаційного забезпечення системи економічної безпеки підприємства, спеціалізовані інтернет-джерела, звітність СФГ «Орхідея» Петриківського району Дніпропетровської області**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)**Вступ. Теоретичні засади забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства. Аналіз сучасного стану забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку досліджуваного підприємства. Перспективи забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства. Висновки і пропозиції.**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**Економічна сутність процесу забезпечення економічної безпеки підприємства. Проблемні аспекти формування та функціонування економічної безпеки підприємств. Передумови ефективного стратегічного планування економічної безпеки підприємства. Динаміка зміни структури майна СФГ «Орхідея». Динаміка зміни показників ефективності діяльності СФГ «Орхідея». Показники ділової активності СФГ «Орхідея». Розрахунок фінансової складової СФГ «Орхідея». Порівняння показників складових економічної безпеки СФГ «Орхідея» з нормативними значеннями. Оцінка фінансової стійкості СФГ «Орхідея». Діаграма показників платоспроможності СФГ «Орхідея». Економетрична модель платоспроможності Спрінгейта за даними СФГ «Орхідея». Результати інформаційного моделювання стратегічного розвитку СФГ «Орхідея» засобами SWOT-аналізу. Пропоноване організаційне забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку

підприємства. Перспективи забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні засади забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства	Березень - квітень - травень 2023р.	
2.	Аналіз показників ефективності діяльності досліджуваного підприємства	Травень - червень 2023р.	
3.	Аналіз сучасного стану забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку досліджуваного підприємства	Липень - серпень 2023р.	
4.	Перспективи забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства	Вересень - жовтень 2023р.	
5.	Вступ	Листопад 2023	
6.	Висновки і пропозиції	Листопад 2023р.	
7.	Оформлення роботи	Грудень 2023р.	

Здобувач _____
(підпис)

Валерія БОРЩЕВИЧ
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Ольга ГУБАРИК
(прізвище та ініціали)

Зміст

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Сутність та проблемні аспекти формування економічної безпеки суб'єктів підприємництва	10
1.2. Передумови стратегічного планування економічної безпеки підприємства	14
1.3. Нормативне регулювання формування економічної безпеки підприємства	17
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	21
2.1. Аналіз фінансових показників СФГ «Орхідея»	21
2.2. Оцінка організаційних аспектів формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві	25
2.3. Інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку досліджуваного підприємства	31
Висновки до розділу 2	33
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	35
3.1. Аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства	35
3.2. Економетричне моделювання як інструментарій оцінки економічної безпеки підприємства	38
3.3. Формування стратегії економічної безпеки суб'єкта підприємництва засобами SWOT-аналізу	42
Висновки до розділу 3	47
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	63

РЕФЕРАТ

Тема: «Проблеми і перспективи забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства»

Кваліфікаційна робота містить: 63 с., 9 рис., 5 табл., 2 додатки, 59 літературних джерел.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес діяльності підприємств в умовах захисту від сучасних загроз бізнес-середовища та досягнення стратегії розвитку.

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки для виявлення проблемних аспектів та окреслення перспектив стратегічного розвитку підприємства.

Методи дослідження – описовий метод, аналіз і синтез, систематизація фактів, узагальнення висновків, динамічне порівняння, порівняння з нормативним значенням, аналітичне вирівнювання, економетричне та інформаційне моделювання, методи візуалізації результатів – схематичний та табличний.

Проаналізовано сутність та проблемні аспекти формування економічної безпеки суб'єктів підприємництва, досліджено передумови стратегічного планування економічної безпеки підприємства; розкрито нормативне регулювання формування економічної безпеки підприємства. Проаналізовано фінансові показники СФГ «Орхідея»; оцінено організаційні аспекти формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві; досліджено інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку досліджуваного підприємства. Досліджено аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства; застосовано економетричне моделювання як інструментарій оцінки економічної безпеки підприємства; запропоновано формування стратегії економічної безпеки суб'єкта підприємництва засобами SWOT-аналізу.

Результати впроваджені в діяльність СФГ «Орхідея» Петриківського району Дніпропетровської області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ, ПІДПРИЄМСТВО

ABSTRACT

Topic: "Problems and prospects of providing economic security of strategic development of the enterprise"

The qualification work contains: 63 pages, 9 figures, 5 tables, 2 appendices, 59 literary sources.

The object of the qualification research is the process of enterprise activity in the conditions of protection against modern threats of the business environment and achievement of the development strategy.

The subject of the qualification study is a set of theoretical, organizational, methodological and practical aspects of ensuring the economic security of the strategic development of the enterprise.

The purpose of the qualification work is to analyze the theoretical, organizational, methodological and practical aspects of ensuring economic security in order to identify problematic aspects and outline the prospects for strategic development of the enterprise, methods of visualization of results - schematic and tabular.

Research methods – descriptive method, analysis and synthesis, systematization of facts, generalization of conclusions, dynamic comparison, comparison with normative value, analytical alignment, econometric and information modeling.

The essence and problematic aspects of the formation of economic security of business entities were analyzed, the prerequisites of strategic planning of the economic security of the enterprise were investigated; the normative regulation of the formation of the economic security of the enterprise is revealed. The financial indicators of PF "Orkhidea" were analyzed; organizational aspects of the formation of economic security in the investigated enterprise were evaluated; information support for the formation of economic security of the strategic development of the enterprise under study was investigated. Analytical toolkit of economic security of strategic development of the enterprise was studied; econometric modeling is applied as a tool for assessing the economic security of the enterprise; the formation of the economic security strategy of the business entity by means of SWOT - analysis is proposed.

The results are implemented in the activities of the PF "Orkhidea" of Petrikivsky District, Dnipropetrovsk Region.

KEYWORDS

ECONOMIC SECURITY, STRATEGIC DEVELOPMENT, PROBLEMS, PROSPECTS, ENTERPRISE

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах воєнних дій в країні, політичної нестабільності, мінливих умов щодо реалізації аграрної продукції та пов'язаних з логістикою ризиків вітчизняні товаровиробники змушені коригувати свою стратегію розвитку відповідно до бізнес - умов сьогодення. Це зумовлює пошук ефективних інструментів забезпечення належного рівня економічної безпеки на тактичному та стратегічному рівнях.

Загрози та ризики фінансовій безпеці аналізували Аксьонова Т. С., Варналій З., Мехед А., Носань Н. С., Скаковська С. С., Савіна Н. Б., Грецак М. Ю.; методичні підходи до оцінки фінансового стану та фінансового потенціалу підприємств досліджували Гавловська Н., Матюх С., Любохинець Л., Дмитрієва О.І., Мордовцев О.С., Лоза С., Лоза Д., Міщук Є. В., Ніколов О. П., Ткаченко Т. П., Гречко А. В., Хринюк О.С., Бова В.А., Шило Ж. Аналітичний інструментарій в управління економічною безпекою пропонували Бондарчук Н.В., Будько О.В. Спекова О.Р., Добровольська О.В., Дуброва Н.П., Кононова І.В. Підходи до формування економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємств розкривали Ареф'єва О. В., Ковальчук А. М., Гриценко А. С., Власенко Т. А., Іванова Н. С., Каламан О.Б., Безніс П.М., Кирчата І.М., Шершенюк О.М., Деділова Т.В., Коптева Г.М., Литовченко О., Ілляшенко О., Гордієнко Н., Петряєва З.Ф., Птащенко Л. О., Христенко Л. М., Чорна О. Ю., Супрун Ю. П.

Значний інтерес вчених до проблемних питань та перспективних напрямків забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства дозволяє стверджувати про актуальність теми кваліфікаційного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки для виявлення проблемних аспектів та окреслення перспектив стратегічного розвитку підприємства.

Для досягнення мети у кваліфікаційній роботі поставлено та вирішено завдання:

- проаналізувати сутність та проблемні аспекти формування економічної безпеки суб'єктів підприємництва;
- дослідити передумови стратегічного планування економічної безпеки підприємства;
- розкрити нормативне регулювання формування економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати фінансові показники СФГ «Орхідея»;
- оцінити організаційні аспекти формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві;
- дослідити інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку досліджуваного підприємства;
- дослідити аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства;
- застосувати економетричне моделювання як інструментарій оцінки економічної безпеки підприємства;
- запропонувати формування стратегії економічної безпеки суб'єкта підприємництва засобами SWOT-аналізу.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес діяльності підприємств в умовах захисту від сучасних загроз бізнес-середовища та досягнення стратегії розвитку.

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства.

Методи дослідження. Для реалізації мети та завдань кваліфікаційного дослідження було використано загальнонаукові методи пізнання, зокрема: описовий метод, аналіз і синтез, систематизація фактів, узагальнення висновків. Дослідження практичних аспектів здійснено за допомогою методів динамічного порівняння, порівняння з нормативним значенням,

аналітичного вирівнювання, економетричного та інформаційного моделювання. В процесі дослідження також використано методи візуалізації результатів – схематичний та табличний.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в аналізі теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів забезпечення економічної безпеки для виявлення проблемних аспектів та окреслення перспектив стратегічного розвитку підприємства. Основні результати кваліфікаційного дослідження наступні:

удосконалено:

- інформаційне забезпечення стратегічного планування економічної безпеки підприємств за допомогою SWOT-аналізу, що дозволило запропонувати стратегії розвитку досліджуваного підприємства в умовах його сильних та слабких сторін з врахуванням існуючих загроз та можливостей зовнішнього бізнес-середовища;

- організаційний підхід до забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства, що передбачає координацію зусиль менеджерів та підвищення мотивації ефективного використання наявних ресурсів за умов організації служби безпеки підприємства з відповідним розподілом обов'язків та делегуванням окремих повноважень взаємопов'язаним відділам;

дістало подальшого розвитку:

- аналітичне забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства із застосуванням економетричних моделей, заснованих на аналізі множинних дискримінант для прогнозування показників платоспроможності суб'єкта підприємства та оптимізації тактичних шляхів досягнення стратегічної мети бізнесу;

- методичне забезпечення стратегічного розвитку підприємства шляхом виокремлення перспектив забезпечення економічної безпеки в контексті окремих тактичних напрямків побудови та реалізації стратегії розвитку бізнесу.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні наукові положення, висновки та пропозиції було представлено для обговорення на I Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки» (м. Дніпро, ДДАЕУ, 26-27 жовтня 2023 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи представлено в 2 наукових працях: 1 стаття у колективній монографії та 1 теза доповідей у збірнику матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 59 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 63 сторінки комп'ютерного тексту, робота містить 5 таблиць, 9 рисунків та 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та проблемні аспекти формування економічної безпеки суб'єктів підприємництва

Вітчизняні суб'єкти підприємництва є складовою національної економіки в контексті забезпечення національної безпеки країни, тому кожне підприємство має забезпечити належний рівень своєї фінансової стійкості, платоспроможності, конкурентоздатності та економічної безпеки в цілому. Як зауважує фахівчиня Новик І.В., «сучасні підприємства виступають первинною ланкою народного господарства і здійснюють свою діяльність в умовах жорсткої конкуренції та нестабільного зовнішнього середовища» [35]. Дослідимо сутність та проблемні аспекти формування економічної безпеки суб'єктів підприємництва.

На рівень фінансової стійкості підприємств впливають різноманітні чинники та загрози. На думку фахівців Лупак Р. Л., Васильціва Т. Г., Рудковського О. В. та Березівського Я. П., «необхідність зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємницького сектору посилюється в періоди соціально-економічної нестабільності, кризи, трансформації системи державного управління» [31]. Вчені Варналій З. та Мехед А. наголошують, що «російська збройна агресія, пандемія, потенційна глобальна рецесія – це той неповний перелік чинників сучасного бізнес-середовища, що загострюють потенційні фінансові та ринкові ризики діяльності підприємств» [8].

Показники фінансового стану є індикатором його здатності забезпечувати платоспроможність в умовах захисту бізнесу від ризиків, загроз та викликів актуального бізнес-середовища. Вчені Лупак Р. Л., Васильців Т. Г., Рудковський О. В. та Березівський Я. П. наголошують, що

«забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємництва є вагомим чинником їх стійкого функціонування та життєздатності» [31]. На думку фахівчині Новик І.В., «сьогодні інтенсивність змін економічного складника зовнішнього середовища підприємства за наявності кризових явищ виводить на перший план проблеми управління економічною безпекою підприємства» [35]. Підтримуємо думку фахівців Гвініашвілі Т.З. та Халецької В.В., що «ефективність підприємства в сучасних умовах залежить від наявності успішно функціонуючої системи забезпечення його загальної безпеки, що безпосередньо пов'язана з умовами мінливого зовнішнього середовища підприємства» [12].

Керівництво підприємств намагається знизити негативний вплив чинників зовнішнього середовища та якомога ефективніше використати наявні фінансові, матеріальні та кадрові ресурси. Погоджуємось з фахівцями Гвініашвілі Т.З. та Халецькою В.В., що «управління економічною безпекою стає пріоритетом під час ведення підприємницької діяльності та фундаментом для стабільного інноваційного розвитку суб'єктів господарювання» [12]. Фахівці Варналій З. та Мехед А. наголошують, що «достатній рівень фінансової безпеки характеризується такими ознаками: висока платоспроможність, достатній рівень прибутковості, стабільні темпи середньострокового розвитку підприємства» [8]. На думку Новик І.В., в сучасних бізнес умовах «прогнозування кризових явищ і визначення шляхів виходу із загрозової ситуації, а також способів підвищення рівня економічної безпеки підприємств стають досить важливими завданнями» [35].

Фахівці Варналій З. та Мехед А. акцентують увагу, що «стабільне фінансове становище є результатом ефективної роботи підприємства в контексті управління всіма факторами виробництва з урахуванням змін екзогенного й ендогенного середовищ» [8]. Фахівчиня Новик І.В. наголошує, що «наслідки впливу на підприємства внутрішніх і зовнішніх загроз різноманітні: не досягаються поставлені цілі, порушується стратегічна

стійкість підприємства, стає можливою дезорганізація економічної безпеки підприємств» [35]. Підтримуємо думку фахівців Гвініашвілі Т.З. та Халецької В.В., що «економічна безпека підприємства являє собою результат функціонування комплексу складників, які спрямовані на подолання фінансово-економічних ризиків підприємства» [12].

Узагальнення вищенаведених думок фахівців щодо економічної сутності процесу забезпечення економічної безпеки підприємства наведено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Економічна сутність процесу забезпечення економічної безпеки підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі власних висновків

На думку фахівців Каламан О.Б. та Безніс П.М., «у сучасних умовах інтенсивного розвитку суспільства процес успішного функціонування виробничих підприємств значно залежить від оптимального вдосконалення їх діяльності в напрямі забезпечення стабільної економічної безпеки» [20].

Слушною є думка Гвініашвілі Т.З. та Халецької В.В., що «для забезпечення високого рівня економічної безпеки суб'єкта підприємництва топ-менеджмент та відповідні служби повинні отримувати та спиратися на найбільш повну, точну й актуальну інформацію» [12].

Проте для сучасних підприємців наявні чинники, що становлять певні проблеми для формування та функціонування їх системи економічної безпеки. Серед проблем економічної безпеки підприємств фахівчиня Петряєва З.Ф. відзначає «не завжди цивілізовані конкурентні відносини, недосконалість чинного законодавства, нерозвиненість страхового ринку, свавілля фіскальних органів, відсутність підприємницької культури у бізнесменів і т. д.» [38]. Вчені Каламан О.Б. та Безніс П.М. наголошують, що «наслідки впливу загроз на підприємство як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, є різноманітними» [20]. Проблемні аспекти формування та функціонування економічної безпеки підприємств узагальнено на рис. 1.2.

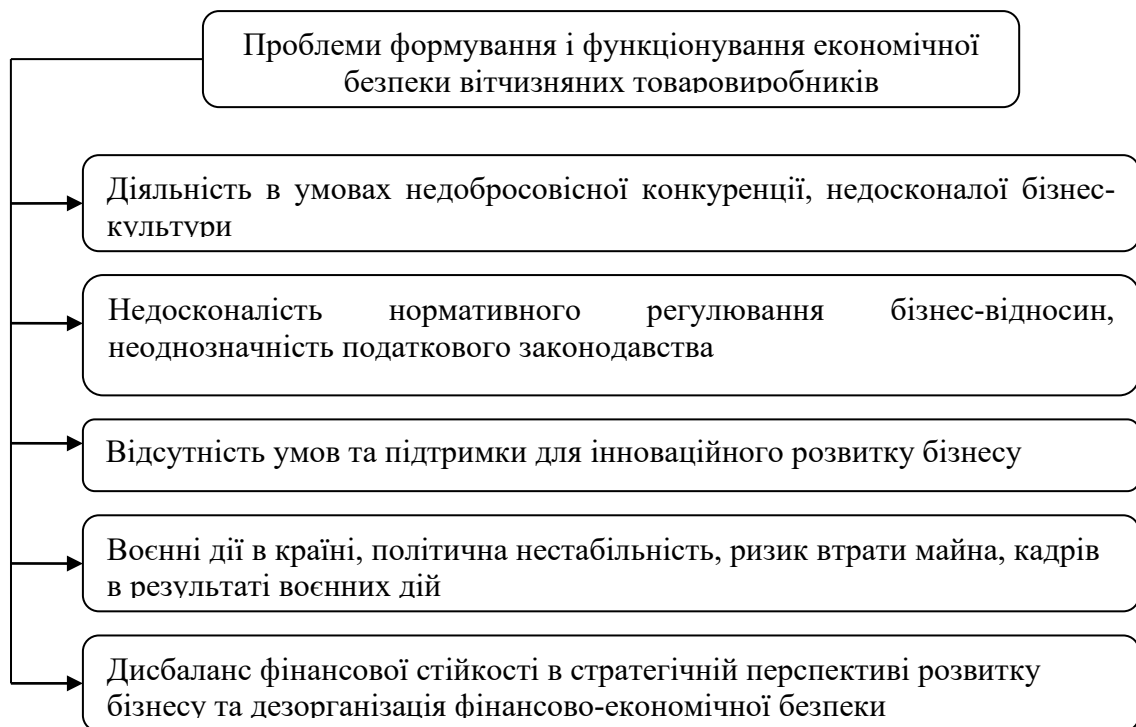

Рис. 1.2. Проблемні аспекти формування та функціонування економічної безпеки підприємств

Джерело: узагальнено автором на основі власних висновків

Зазначені проблемні аспекти формування та функціонування економічної безпеки вітчизняних суб'єктів підприємництва вимагає від менеджерів підприємств розробки комплексу взаємопов'язаних дій та заходів для своєчасного виявлення та оперативного подолання шкідливих наслідків загроз для стабільного та результативного розвитку бізнесу.

Таким чином, вітчизняні суб'єкти підприємництва є складовою національної економіки в контексті забезпечення національної безпеки країни, тому кожне підприємство має забезпечити належний рівень своєї фінансової стійкості, платоспроможності, конкурентоздатності та економічної безпеки в цілому. На рівень фінансової стійкості підприємств впливають різноманітні чинники та загрози. Керівництво підприємств намагається знизити негативний вплив чинників зовнішнього середовища та якомога ефективніше використати наявні фінансові, матеріальні та кадрові ресурси. Проблемні аспекти формування та функціонування економічної безпеки вітчизняних суб'єктів підприємництва вимагає від менеджерів підприємств розробки комплексу взаємопов'язаних дій та заходів для своєчасного виявлення та оперативного подолання шкідливих наслідків загроз для стабільного та результативного розвитку бізнесу.

1.2. Передумови стратегічного планування економічної безпеки підприємства

Наявність чинників та загроз як внутрішнього, так і зовнішнього бізнес-середовища зумовлюють необхідність формування якісного та оперативного інформаційного ресурсу, який дозволить визначити кількісні та якісні показники ефективності діяльності та проаналізувати їх в динаміці та на перспективу. Фахівчині Литовченко О., Ілляшенко О. та Гордієнко Н. наголошують, що «передбачення кризових явищ повинно бути невід'ємною

складовою стратегічного планування економічної безпеки суб'єктів господарювання» [29].

На думку фахівців Христенко Л. М., Чорної О. Ю. та Супрун Ю. П., стратегія – це інструмент управління економічною безпекою, який «розкриває зв'язок між певними довгостроковими цілями діяльності й розвитку господарського суб'єкта та системою заходів з реалізації сукупності управлінських рішень для їхнього досягнення» [56]. Як наголошує фахівчиня Петряєва З.Ф., стратегія економічної безпеки підприємства базується «на основі вибору найкращого сценарію з позиції доцільного розподілу ресурсів і протидії загрозливих підприємству зовнішнім і внутрішнім чинникам, виявленим в ході проведення їх оцінки» [38].

Підтримуємо думку фахівців Лупак Р. Л., Васильціва Т. Г., Рудковського О. В. та Березівського Я. П., що «головними критеріями вибору стратегічного плану є стан фінансово-економічної безпеки на момент розроблення (коригування) стратегії, фінансові можливості підприємства та особливості його фінансово-господарської діяльності» [31]. Вибір стратегії розвитку суб'єкта підприємництва, на думку фахівчині Петряєвої З.Ф., має відбуватись «за двома критеріями: рентабельності сукупного капіталу як критерію розвитку і можливого рівня фінансово-економічної безпеки як показника, який відображає ефективність управління фінансово-економічною безпекою» [38].

Важливим є визначення впливу чинників на показники фінансової стійкості. Зауважимо, що перелік зовнішніх факторів є значним, вплив політичних та економічних чинників є суттєвим та іноді непередбачуваним. Тому на керівництво підприємства покладається велика відповідальність за планування своїх дій щодо забезпечення платоспроможності та фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі розвитку. Тому ефективне стратегічне планування має базуватись на певних обставинах управлінської діяльності. Передумови ефективного стратегічного планування економічної безпеки підприємства узагальнено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Передумови ефективного стратегічного планування економічної безпеки підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі власних висновків

Для реалізації зазначених передумов ефективного стратегічного планування економічної безпеки підприємства важливим є розробка певного алгоритму дій як на макроврівні, так і на рівні окремого суб'єкта підприємництва. Державна підтримка має бути представлена створенням необхідних умов підприємництва, створення системи захисту суб'єктів підприємництва від негативного впливу зовнішніх факторів, підтримка інноваційного розвитку бізнесу та посилення ролі окремих товаровиробників в інноваційному розвитку держави. Окремі суб'єкти підприємництва мають зміцнювати свою платоспроможність та конкурентоздатність в рамках системного підходу до формування інформаційної, фінансової та

мотиваційної складової економічної безпеки шляхом створення відповідної команди менеджерів з виконання функціональних завдань.

Таким чином, наявність чинників та загроз як внутрішнього, так і зовнішнього бізнес-середовища зумовлюють необхідність формування якісного та оперативного інформаційного ресурсу, який дозволить визначити кількісні та якісні показники ефективності діяльності та проаналізувати їх в динаміці та на перспективу. Важливим є визначення впливу чинників на показники фінансової стійкості. Зауважимо, що перелік зовнішніх факторів є значним, вплив політичних та економічних чинників є суттєвим та іноді непередбачуваним. Тому на керівництво підприємства покладається велика відповідальність за планування своїх дій щодо забезпечення платоспроможності та фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі розвитку. Тому ефективне стратегічне планування має базуватись на певних обставинах управлінської діяльності.

1.3. Нормативне регулювання формування економічної безпеки підприємства

Державне регулювання бізнес-процесів наявне в будь-якій галузі у вигляді законів України, кодексів законів України, які регламентують основні принципи формування економічної безпеки підприємства. На основі законів України розроблені та введені в дію інші нормативні акти, що регламентують окремі складові економічної безпеки як на національному, так і на локальному рівнях.

Регулювання інформаційної складової здійснюється завдяки Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [44], оскільки саме облік на підприємстві забезпечує керівництво підприємства точною, своєчасною та оперативною інформацією про діяльність підприємства. На основі цього нормативного акту розроблено Національні Положення

(Стандарти) бухгалтерського обліку, Методичні рекомендації для кожної ділянки облікового процесу. Не менш важливим є внутрішній розпорядчий документ на кожному підприємстві – Наказ про облікову політику.

Фінансову складову забезпечує виконання вимог податкового законодавства, зокрема, Податкового кодексу України [40], в рамках виконання зобов'язань перед бюджетом щодо нарахування та сплати податків. Виконання вимог Господарського кодексу України [13] забезпечує регулювання процесів постачання, виробництва та реалізації договірні в процесі взаємовідносин між бізнес - партнерами в контексті обороту фінансових ресурсів підприємства.

Кадрову складову регламентує законодавство з питань праці, зокрема, Цивільний кодекс України [57], Кодекс законів про працю, в якому виокремлено права і обов'язки як працівників, так і роботодавців. Важливими є також внутрішні кадрові документи – посадові інструкції, розпорядчі документи щодо повноважень та підвищення фахового рівня працівників.

Якщо аналізувати економічну безпеку кожного підприємця як складову національної безпеки, то слід відзначити дію Закону України «Про національну безпеку України» [45], де окреслено принципи забезпечення всіх складових безпеки як на рівні держави, так і на рівні окремого товаровиробника. Контрольні функції відповідних органів закріплено в Постанові КМУ «Положення про Державну фіскальну службу України» [41]. Всі суб'єкти підприємництва мають здійснювати прозору діяльність в рамках зареєстрованих видів діяльності за ДК 009:2010 «Класифікація видів економічної діяльності» [23].

Таким чином, державне регулювання бізнес-процесів наявне в будь-якій галузі у вигляді законів України, кодексів законів України, які регламентують основні принципи формування економічної безпеки підприємства. На основі законів України розроблені та введені в дію інші нормативні акти, що регламентують окремі складові економічної безпеки як

на національному, так і на локальному рівнях. Регулювання інформаційної складової здійснюється завдяки нормативним актам з облікових питань. Фінансову складову забезпечує виконання вимог податкового законодавства в рамках виконання зобов'язань перед бюджетом та вимог Господарського кодексу в контексті обороту фінансових ресурсів підприємства. Кадрову складову регламентує законодавство з питань праці.

Висновки до розділу 1.

1. Вітчизняні суб'єкти підприємництва є складовою національної економіки в контексті забезпечення національної безпеки країни, тому кожне підприємство має забезпечити належний рівень своєї фінансової стійкості, платоспроможності, конкурентоздатності та економічної безпеки в цілому. На рівень фінансової стійкості підприємств впливають різноманітні чинники та загрози. Керівництво підприємств намагається знизити негативний вплив чинників зовнішнього середовища та якомога ефективніше використати наявні фінансові, матеріальні та кадрові ресурси. Проблемні аспекти формування та функціонування економічної безпеки вітчизняних суб'єктів підприємництва вимагає від менеджерів підприємств розробки комплексу взаємопов'язаних дій та заходів для своєчасного виявлення та оперативного подолання шкідливих наслідків загроз для стабільного та результативного розвитку бізнесу.

2. Наявність чинників та загроз як внутрішнього, так і зовнішнього бізнес-середовища зумовлюють необхідність формування якісного та оперативного інформаційного ресурсу, який дозволить визначити кількісні та якісні показники ефективності діяльності та проаналізувати їх в динаміці та на перспективу. Важливим є визначення впливу чинників на показники фінансової стійкості. Зауважимо, що перелік зовнішніх факторів є значним, вплив політичних та економічних чинників є суттєвим та іноді

непередбачуваним. Тому на керівництво підприємства покладається велика відповідальність за планування своїх дій щодо забезпечення платоспроможності та фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі розвитку. Тому ефективне стратегічне планування має базуватись на певних обставинах управлінської діяльності.

3. Для реалізації зазначених передумов ефективного стратегічного планування економічної безпеки підприємства важливим є розробка певного алгоритму дій як на макроврівні, так і на рівні окремого суб'єкта підприємництва. Державна підтримка має бути представлена створенням необхідних умов підприємництва, створення системи захисту суб'єктів підприємництва від негативного впливу зовнішніх факторів, підтримка інноваційного розвитку бізнесу та посилення ролі окремих товаровиробників в інноваційному розвитку держави. Окремі суб'єкти підприємництва мають зміцнювати свою платоспроможність та конкурентоздатність в рамках системного підходу до формування інформаційної, фінансової та мотиваційної складової економічної безпеки шляхом створення відповідної команди менеджерів з виконання функціональних завдань.

4. Державне регулювання бізнес-процесів наявне в будь-якій галузі у вигляді законів України, кодексів законів України, які регламентують основні принципи формування економічної безпеки підприємства. На основі законів України розроблені та введені в дію інші нормативні акти, що регламентують окремі складові економічної безпеки як на національному, так і на локальному рівнях. Регулювання інформаційної складової здійснюється завдяки нормативним актам з облікових питань, оскільки саме облік на підприємстві забезпечує керівництво підприємства точною, своєчасною та оперативною інформацією про діяльність підприємства. Фінансову складову забезпечує виконання вимог податкового законодавства в рамках виконання зобов'язань перед бюджетом та вимог Господарського кодексу в контексті обороту фінансових ресурсів підприємства. Кадрову складову регламентує законодавство з питань праці.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз фінансових показників СФГ «Орхідея»

Фінансові показники, які характеризують ефективність діяльності є основою для прийняття управлінських рішень щодо нарощування чи скорочення обсягів виробництва, підвищення платоспроможності, ділової активності, а також при формуванні стратегії розвитку. Фінансові показники аналізуються кредиторами, власниками, менеджерами та потенційними інвесторами підприємства, оскільки саме ці показники дають можливість оцінити фінансовий потенціал суб'єкта підприємництва. Для аналізу фінансового стану суб'єкта підприємництва використовується фінансова звітність, зокрема, Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Досліджуване підприємство є аграрним підприємством організаційної форми – фермерське господарство. Селянське фермерське господарство «Орхідея» займається вирощуванням сільськогосподарської продукції, зокрема, в галузі рослинництва, та гуртовою торгівлею вирощеної продукції рослинництва. Підприємство має вигідне місцерозташування - село Чаплинка Петриківського району Дніпропетровської області, що відрізняється сприятливими умовами для ведення аграрного бізнесу, зокрема, вирощування сільськогосподарських культур. СФГ «Орхідея» зареєстровано в 1999 році, отже, вже понад 20 років веде успішний бізнес та відзначається активною діловою позицією на регіональному ринку аграрної продукції.

Для аналізу фінансових показників СФГ «Орхідея» використано вихідні дані - показники Балансу, наведені в додатку А, та показники Звіту про фінансові результати, наведені в додатку Б. За даними додатку А бачимо

підвищення вартості майна за період 2018-2022рр. на 29,85%. Структура майна СФГ «Орхідея» за аналізований період візуалізована на рис. 2.1.

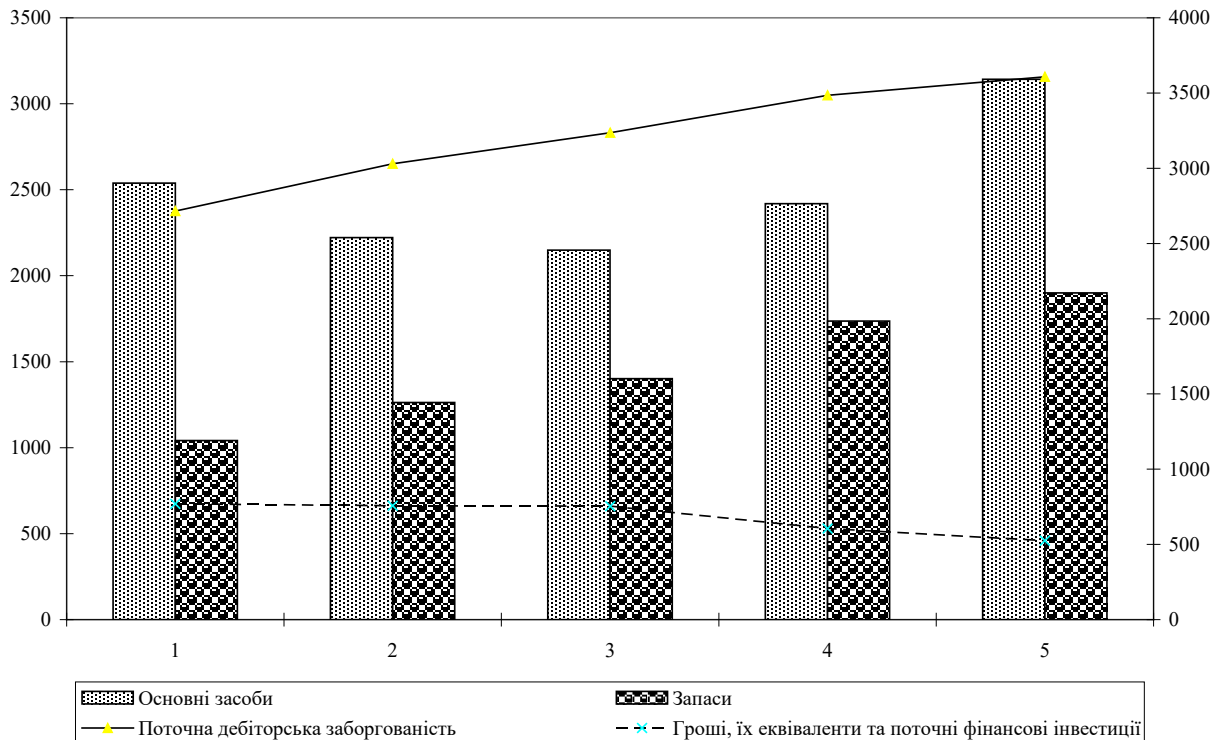

Рис. 2.1. Динаміка зміни структури майна СФГ «Орхідея» за період 2018-2022 рр.

Як бачимо, вартість основних засобів за аналізований період підвищилась на 23,78%, проте рівень дебіторської заборгованості в 2022 році є наближеним до вартості основних засобів. Рівень дебіторської заборгованості за аналізований період також підвищується, зміна складає 32,87%. В зв'язку з тим, що заборгованість дебіторів збільшується, збільшується видалення власних грошових коштів з господарського обороту СФГ «Орхідея». Це підтверджує динаміка зміни суми грошових коштів, зокрема, зменшення складає 31,7%. Підвищення вартості запасів пояснюється високими інфляційними процесами в країні.

На основі Звіту про фінансові результати СФГ «Орхідея» (додаток Б) було побудовано діаграму показників ефективності діяльності за період 2018-2022 рр., наведену на рис. 2.2.

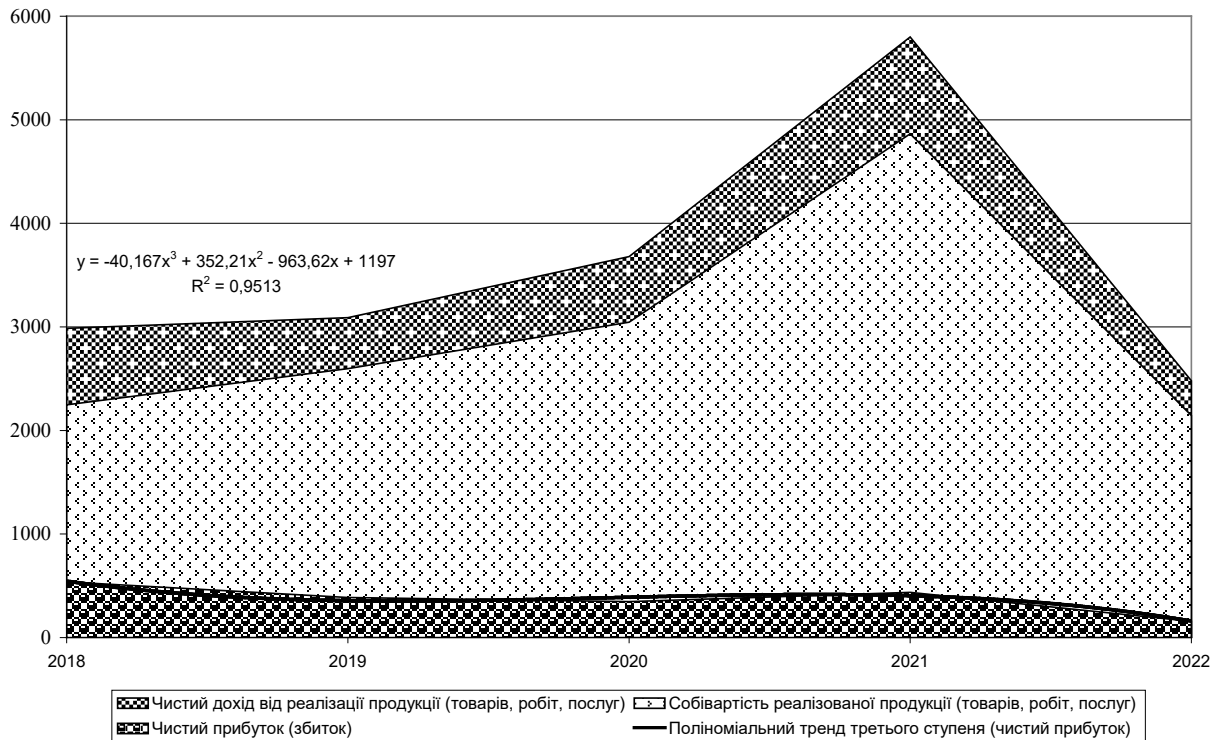

Рис. 2.2. Динаміка зміни показників ефективності діяльності СФГ «Орхідея» за період 2018-2022 рр.

Як бачимо з рис. 2.2, динаміка зміни чистого доходу та собівартості реалізації продукції, робіт та послуг має суттєве коливання в 2021 році на фоні збільшення цих показників протягом 2018-2021рр., проте фінансова криза в зв'язку з повномасштабною війною в 2022 році мала вплив на зменшення обсягів реалізації. Зазначені зміни зумовили поступове зменшення чистого прибутку протягом аналізованого періоду. Щорічна зміна суми чистого прибутку складає 963,32 тис. грн.

Показники прибутковості суб'єкта підприємництва впливають на його ділову активність. Розраховані на основі даних фінансової звітності показники ділової активності СФГ «Орхідея» наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники ділової активності СФГ «Орхідея»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Загальний коефіцієнт обертання капіталу	0,42	0,42	0,49	0,70	0,27	63,94
Фондовіддача необоротних активів, грн	1,15	1,35	1,69	2,34	0,77	67,07
Коефіцієнт обертання оборотних активів	0,66	0,61	0,68	1,00	0,41	62,28
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	1,10	1,02	1,14	1,66	0,69	62,48
Коефіцієнт обертання власного капіталу	1,10	1,11	1,28	1,84	0,71	63,94
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	0,68	0,68	0,78	1,13	0,43	63,94

Показники ділової активності суб'єкта підприємництва характеризують рівень ефективність дій менеджерів в сфері управління фінансами та використання фінансових ресурсів. На тенденцію їх зміни впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. Як бачимо з даних таблиці 2.1., всі показники ділової активності СФГ «Орхідея» мають тенденцію до зменшення. Зокрема, ефективність вкладень в оборотний капітал СФГ «Орхідея» знизилася на 36,04%; рівень фондівддачі знизився на 36,93%. Ці зміни зумовили зменшення коефіцієнтів обертання оборотних активів на 37,72% та обертання дебіторської заборгованості на 37,52%. Важливими зовнішніми чинниками зменшення рівня ділової активності є воєнні дії в країні, пов'язана з цим політична нестабільність, наявні корупційні процеси тощо.

Таким чином, СФГ «Орхідея» зареєстровано в 1999 році, отже, вже понад 20 років веде успішний бізнес та відзначається активною діловою позицією на регіональному ринку аграрної продукції. Динаміка зміни чистого доходу та собівартості реалізації продукції, робіт та послуг в СФГ

«Орхідея» має суттєве коливання в 2021 році на фоні збільшення цих показників протягом 2018-2021рр., проте фінансова криза в зв'язку з повномасштабною війною в 2022 році мала вплив на зменшення обсягів реалізації. Щорічна зміна суми чистого прибутку складає 963,32 тис. грн. Показники ділової активності СФГ «Орхідея» мають тенденцію до зменшення, що характеризує зменшення ефективності дій менеджерів в сфері управління фінансами та використання фінансових ресурсів.

2.2. Оцінка організаційних аспектів формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві

Організаційне забезпечення формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві представлено закріпленими в посадових інструкціях керівника, його заступника з фінансових питань та бухгалтера, зокрема:

- керівник зобов'язаний організовувати діяльність підприємства на умовах самофінансування, що передбачає підтримання рівня платоспроможності;

- заступник керівника з фінансових питань керує фінансовими ресурсами підприємства для забезпечення економічної безпеки на основі аналітичних процедур для обґрунтування управлінських рішень;

- бухгалтер має обов'язки щодо необхідності формування якісного інформаційного ресурсу в контексті діяльності підприємства та певних контрольних дій для збереження ресурсів.

Оцінку економічної безпеки СФГ «Орхідея» доцільно здійснювати в контексті її окремих складових. Проаналізуємо кожен із складових СФГ «Орхідея» за даними 2022 року.

Фінансову складову СФГ «Орхідея» характеризують показники, наведені в таблиці 2.2.

Розрахунок фінансової складової СФГ «Орхідея»

Показник	Джерело даних та методика розрахунку	Значення
Вихідні дані		
BK - сума власного капіталу	Баланс	3511
A_1 - вартість необоротних активів	Баланс	3206
Z - вартість виробничих запасів	Баланс	1901
K - короткострокові кредити банку	Баланс	0
K_T - довгострокові кредити банку	Баланс	0
Розраховані показники фінансової складової		
$\pm E_c$ - сума власних оборотних ресурсів для покриття витрат	$\pm E_c = BK - A_1 - Z$	-1596
$\pm E_T$ - сума власного та залученого ресурсу	$\pm E_T = (E_c + K) - Z$	-3497
$\pm E_n$ - сума власних оборотних коштів та кредитів банку	$\pm E_n = (E_c + K + K_T) - Z$	-3497
Максимальне значення згідно з методичними рекомендаціями	5	
Інтерпретація показника	Умовне значення – 1, критичний рівень, відхилення – в 5 разів	

Важливою складовою економічної безпеки є кадрова безпека. Її оцінку потрібно розраховувати на основі узагальнюючого показника:

$$K_{кб} = 0,25 \times K_n + 0,2 \times K_г + 0,35 \times \Phi_o + 0,2 \times \Phi_{но} \quad (2.1),$$

де:

K_n - коефіцієнт плинності кадрового складу;

$K_г$ - коефіцієнт фізичного старіння кадрового складу;

Φ_o - показник фондоозброєності кадрового складу;

$\Phi_{но}$ - коефіцієнт фондоозброєності кадрового складу основними фондами невиробничого призначення.

$$K_{II} = \frac{\sum \mathcal{U}_3}{\mathcal{U}} \quad (2.2),$$

$$K_{в} = \frac{\mathcal{U}_в}{\mathcal{U}} \quad (2.3)$$

$$\Phi_o = \frac{OЗ}{Ч} \quad (2.4)$$

$$\Phi_{но} = \frac{OЗ_{нв}}{Ч} \quad (2.5)$$

де:

$Ч$ - загальна кількість працівників суб'єкта підприємництва;

$Ч_з$ - кількість працівників, звільнених за аналізований період;

$Ч_е$ - кількість працівників віком понад 60 років;

$OЗ$ - вартість наявних основних засобів;

$OЗ_{нв}$ - вартість наявних основних засобів невиробничого призначення.

Розрахуємо кадрову складову економічної безпеки СФГ «Орхідея»:

$$K_{п} = \frac{1}{9} = 0,01 - \text{умовне значення} - 3, \text{ задовільний рівень.}$$

$$K_{в} = \frac{1}{9} = 0,01 - \text{умовне значення} - 3, \text{ задовільний рівень.}$$

$$\Phi_o = \frac{OЗ}{Ч} = 3142 / 9 = 349,11 - \text{умовне значення} - 3, \text{ задовільний рівень.}$$

$$\Phi_{но} = \frac{OЗ}{Ч} = 0 / 9 = 0 - \text{умовне значення} - 1, \text{ критичний рівень.}$$

$$K_{кб} = 0,25 \times 3 + 0,2 \times 3 + 0,35 \times 3 + 0,2 \times 1 = 2,61$$

Максимальне значення кадрової складової згідно з методичними рекомендаціями – 4, отже, бачимо відхилення від нормативного показника на 34,75%.

Оцінку інформаційної складової здійснюють на основі узагальнюючого показника:

$$K_{іб} = K_n \times K_c \times K_t \quad (2.6)$$

де:

K_n - повнота обсягу інформаційного забезпечення;

K_c - коефіцієнт незалежного інформаційного забезпечення;

K_t - коефіцієнт підтвердження точності інформаційного забезпечення

$$K_{\Pi} = \frac{K_3}{K_{cp}} \quad (2.7)$$

$$K_c = \frac{K_{nc}}{K_{ncp}} \quad (2.8)$$

$$K_T = \frac{K_p}{K_3} \quad (2.9)$$

де:

K_3 - обсяг інформаційного забезпечення, яке є в розпорядження керівництва суб'єкта підприємництва;

K_{cp} - обсяг інформаційного забезпечення, що є необхідним для обґрунтування управлінських рішень;

K_{nc} - кількість незалежних підтверджень доцільності розроблених і реалізованих управлінських рішень;

K_{ncp} - загальна кількість незалежних підтверджень щодо інформаційного забезпечення;

K_p - обсяг релевантного інформаційного забезпечення;

K_3 - обсяг інформаційного забезпечення, яке є в розпорядження керівництва суб'єкта підприємництва.

Розрахуємо інформаційну складову економічної безпеки СФГ «Орхідея»:

$$K_{\Pi} = \frac{K_3}{K_{cp}} = \frac{80\%}{100\%} = 0,8$$

$$K_c = \frac{K_{nc}}{K_{ncp}} = \frac{80\%}{100\%} = 0,8$$

$$K_T = \frac{K_p}{K_3} = \frac{60\%}{80\%} = 0,75$$

$$K_{i6} = 0,8 \times 0,8 \times 0,75 = 0,48 - \text{умовне значення} - 2, \text{ середній рівень.}$$

Максимальне значення інформаційної складової згідно з методичними рекомендаціями – 3, отже, бачимо відхилення від нормативного показника на 33,3%.

Оцінку інтелектуально-технологічної складової здійснюють на основі узагальнюючого показника:

$$K_{\text{ит}} = 0,5 \times K_{\text{кв}} + 0,25 \times K_{\text{іо}} + 0,25 \times K_{\text{д}} \quad (2.10)$$

де:

$K_{\text{кв}}$ - кваліфікація фахівців підприємства;

$K_{\text{іо}}$ - інтелектуальноозброєність підприємства;

$K_{\text{д}}$ - показник доходності інтелектуальної власності підприємства.

$$K_{\text{кв}} = \frac{\sum_{i=1}^n O}{Ч}, \quad (2.11)$$

де:

$\sum_{i=1}^n O$ - кількість фахівців підприємства з вищою освітою;

$Ч$ - загальна кількість працівників підприємства.

Розрахуємо інтелектуально-технологічну складову економічної безпеки СФГ «Орхідея»:

$K_{\text{кв}} = \frac{7}{9} = 0,77$ - умовне значення – 4, задовільний рівень;

$K_{\text{іо}} = 1$ - умовне значення – 1, низький рівень;

$K_{\text{д}} = 0$ - умовне значення – 0, критичний рівень.

$K_{\text{ит}} = 0,5 \times 4 + 0,25 \times 1 + 0,25 \times 0 = 2,0$

Максимальне значення інтелектуально-технологічної складової згідно з методичними рекомендаціями – 4, отже, бачимо відхилення від нормативного показника в 2 рази.

Оцінку силової складової здійснюють на основі узагальнюючого показника:

$$K_{\text{с}} = 0,5 \times K_{\text{в.ох.}} + 0,5 \times K_{\text{сб}} \quad (2.12)$$

де:

$K_{\text{в.ох.}}$ - відношення витрат на охорону підприємства до загальної суми витрат;

K_{cb} - коефіцієнт забезпеченості працівників суб'єкта підприємництва службою охорони.

Розрахуємо силову складову економічної безпеки СФГ «Орхідея»:

$$K_{в.ох.} = 81 / 2978 = 0,28 \text{ - умовне значення - 3, абсолютний рівень;}$$

$$K_{cb} = 1 \text{ - умовне значення - 3, абсолютний рівень.}$$

$$K_c = 0,5 \times 3 + 0,5 \times 3 = 3$$

Максимальне значення силовій складовій згідно з методичними рекомендаціями – 3, отже, бачимо максимально можливий рівень силовій безпеки.

Порівняння показників складових економічної безпеки СФГ «Орхідея» з нормативними значеннями візуалізовано на рис. 2.3. Як бачимо, лише силова складова економічної безпеки відповідає нормативному значенню. Найбільше відхилення від нормативного значення спостерігаємо щодо фінансової складової. Інші досліджені складові мають відхилення близько 30% - 50%.

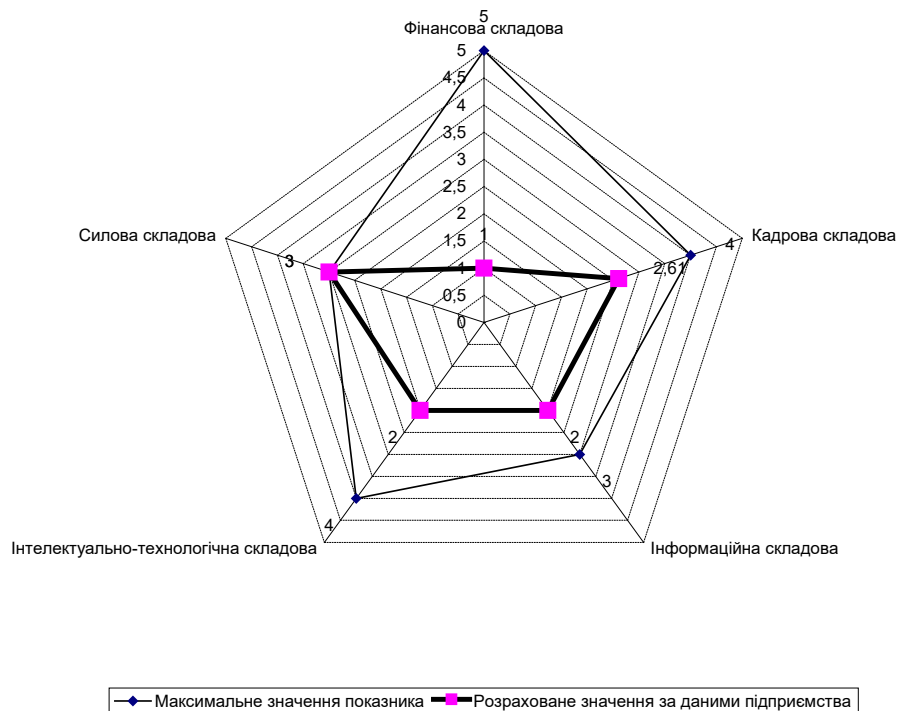

Рис. 2.3. Порівняння показників складових економічної безпеки СФГ «Орхідея» з нормативними значеннями

Таким чином, організаційне забезпечення формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві представлено закріпленими в посадових інструкціях керівника, його заступника з фінансових питань та бухгалтера. Відповідно до методичних рекомендацій було оцінено економічну безпеку СФГ «Орхідея» в розрізі фінансової, кадрової, інформаційної, інтелектуально-технологічної та силової складових. Порівняння показників складових економічної безпеки СФГ «Орхідея» з нормативними значеннями показало, що лише силова складова економічної безпеки відповідає нормативному значенню. Найбільше відхилення від нормативного значення спостерігаємо щодо фінансової складової – майже 5 разів. Інші досліджені складові мають відхилення близько 30% (кадрова та інформаційні складові) та 50 % (інтелектуально-технологічна складова).

2.3. Інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку досліджуваного підприємства

Інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства формується завдяки системі обліку. Бухгалтерська служба забезпечує керівництво своєчасною, оперативною та точною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Саме облікова інформація є основою для аналітичних та контрольних процедур в контексті стратегічного планування розвитку бізнесу.

Облік в СФГ «Орхідея» веде бухгалтер, всі господарські операції фіксуються в первинних документах. Вся інформація узагальнюється в накопичувальних регістрах. Оборотно-сальдова відомість є документом, в якому збирається інформація за підсумками місяця в розрізі окремих рахунків обліку. Саме ця інформація є основою для складання звітності підприємства.

В СФГ «Орхідея» складається фінансова звітність, дані з якої використовуються для аналітичних процедур з оцінки фінансової стійкості та фінансового потенціалу. Заступник керівника з фінансових питань за потреби аналізує платоспроможність підприємства. Податкова звітність складається за окремими видами податків та відображає стан виконання зобов'язань перед бюджетом в контексті нарахування і сплати податків. Статистична звітність є основою для аналітичних процедур для дослідження показників в динаміці. Статистичні звіти окремого суб'єкта підприємництва є базою для узагальнення показників розвитку регіону та області. Ці статистичні дані можуть використовуватись для окремих специфічних аналітичних процедур.

Наразі в надскладних умовах господарювання досліджуване підприємство планує діяльність в короткостроковій перспективі, оскільки стратегічне планування бізнес-процесів суттєво залежить від зовнішніх чинників, зокрема, перебігу воєнного стану та політичної стабільності щодо створення умов для прибуткової реалізації збіжжя. Керівництво підприємства складає фінансовий план на поточний рік, в якому передбачено прогнозні суми витрачання і надходжень фінансових ресурсів.

Таким чином, інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства формується завдяки системі обліку. Облік в СФГ «Орхідея» веде бухгалтер, оборотно-сальдова відомість є документом, в якому збирається інформація за підсумками місяця в розрізі окремих рахунків обліку. В СФГ «Орхідея» складається фінансова звітність, дані з якої використовуються для аналітичних процедур з оцінки фінансової стійкості та фінансового потенціалу. Керівництво підприємства складає фінансовий план на поточний рік, в якому передбачено прогнозні суми витрачання і надходжень фінансових ресурсів.

Висновки до розділу 2

1. Досліджуване підприємство - селянське фермерське господарство «Орхідея» є аграрним підприємством, яке займається вирощуванням сільськогосподарської продукції, зокрема, в галузі рослинництва, та гуртовою торгівлею вирощеної продукції рослинництва. Підприємство має вигідне місцерозташування, що відрізняється сприятливими умовами для ведення аграрного бізнесу, зокрема, вирощування сільськогосподарських культур. СФГ «Орхідея» зареєстровано в 1999 році, отже, вже понад 20 років веде успішний бізнес та відзначається активною діловою позицією на регіональному ринку аграрної продукції.

2. Фінансові показники, які характеризують ефективність діяльності є основою для прийняття управлінських рішень щодо нарощування чи скорочення обсягів виробництва, підвищення платоспроможності, ділової активності, а також при формуванні стратегії розвитку. Динаміка зміни чистого доходу та собівартості реалізації продукції, робіт та послуг в СФГ «Орхідея» має суттєве коливання в 2021 році на фоні збільшення цих показників протягом 2018-2021рр., проте фінансова криза в зв'язку з повномасштабною війною в 2022 році мала вплив на зменшення обсягів реалізації. Щорічна зміна суми чистого прибутку складає 963,32 тис. грн. Показники ділової активності СФГ «Орхідея» мають тенденцію до зменшення, що характеризує зменшення ефективності дій менеджерів в сфері управління фінансами та використання фінансових ресурсів.

3. Організаційне забезпечення формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві представлено закріпленими в посадових інструкціях керівника, його заступника з фінансових питань та бухгалтера. Відповідно до методичних рекомендацій було оцінено економічну безпеку СФГ «Орхідея» в розрізі фінансової, кадрової, інформаційної, інтелектуально-технологічної та силової складових. Порівняння показників складових економічної безпеки СФГ «Орхідея» з нормативними значеннями

показало, що лише силова складова економічної безпеки відповідає нормативному значенню. Найбільше відхилення від нормативного значення спостерігаємо щодо фінансової складової – майже 5 разів. Інші досліджені складові мають відхилення близько 30% (кадрова та інформаційні складові) та 50 % (інтелектуально-технологічна складова).

4. Інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства формується завдяки системі обліку. Облік в СФГ «Орхідея» веде бухгалтер. Оборотно-сальдова відомість є документом, в якому збирається інформація за підсумками місяця в розрізі окремих рахунків обліку. В СФГ «Орхідея» складається фінансова звітність, дані з якої використовуються для аналітичних процедур з оцінки фінансової стійкості та фінансового потенціалу. Наразі в надскладних умовах господарювання досліджуване підприємство планує діяльність в короткостроковій перспективі, оскільки стратегічне планування бізнес-процесів суттєво залежить від зовнішніх чинників, зокрема, перебігу воєнного стану та політичної стабільності щодо створення умов для прибуткової реалізації збіжжя. Керівництво підприємства складає фінансовий план на поточний рік, в якому передбачено прогностичні суми витрачання і надходжень фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства

Вчені наголошують на важливості формування економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства, зокрема, фахівчиня Новик І.В. акцентує увагу, що «для якісного прогнозування ризиків і загроз, а також визначення ефективних заходів необхідна якісна, достатня, достовірна й своєчасна інформація» [35]. Аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства включає оцінку фінансової стійкості та платоспроможності суб'єкта підприємництва для формування вектора його стратегічного розвитку. На думку фахівчині Кононової І.В., «розмаїття аналітичних інструментів виявлення загроз та оцінювання економічної безпеки підприємств, з одного боку створюють альтернативність вибору, а з іншого – ускладнюють їх застосування в управлінській практиці» [24].

На жаль, керівництво вітчизняних підприємств не повною мірою користуються можливістю аналітичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень, проте, цей підхід в оптимізації системи управління набуває обертів з огляду на інтеграцію інформаційних технологій в усі бізнес-процеси, в тому числі, систему менеджменту. Вчені наголошують на важливості діагностики фінансової стійкості та платоспроможності суб'єктів підприємництва, що на думку фахівчині Новик І.В., «дасть змогу в процесі моніторингу визначати, чи рухається воно в потрібному напрямі і чи механізм забезпечення економічної безпеки підприємства є ефективним». [35]. Фахівчиня Солодовнік О. О. наголошує, що «необхідним етапом розрахунку інтегрального показника економічної безпеки є нормування

відібраних показників, оскільки вони мають різну розмірність і можуть бути різноспрямованими (стимулятори та дестимулятори)» [51].

Для потреб розробки стратегії розвитку суб'єкта підприємництва вважаємо доцільним проаналізувати показники його фінансової стійкості. Динаміку показників фінансової стійкості СФГ «Орхідея» за період 2018-2022рр. наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Оцінка фінансової стійкості СФГ «Орхідея»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Коефіцієнт автономії	0,38	0,42	0,35	0,37	0,40	105,26
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,62	0,63	0,55	0,59	0,65	104,84
Коефіцієнт фінансового ризику	1,63	1,51	1,61	1,58	1,57	96,23
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,51	0,58	0,54	0,56	0,63	123,53
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,50	0,47	0,41	0,52	0,55	108,50

Показник фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування СФГ «Орхідея» за період 2018-2022рр. підвищився на 5,26%. Нормативне значення коефіцієнту автономії – більше 0,5, отже, бачимо, підприємство є здатним погасити свою заборгованість власними ресурсами. Підвищення рівня фінансової незалежності вплинуло на зміну коефіцієнта концентрації залученого капіталу на 4,84%. В СФГ «Орхідея» коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 3,77%, проте його значення суттєво відрізняється від критичного (критичний рівень – 1, оптимальний рівень – 0,5), тому підприємству слід розробляти заходи для зниження його залежності від зовнішніх кредиторів. Попередній аналіз ефективності діяльності СФГ

«Орхідея» показав збільшення суми дебіторської заборгованості та вартості запасів, що вплинуло на показники забезпеченості оборотних коштів, зокрема, зміна склала 23,53%.

Показники фінансової стійкості мають вплив на тенденцію зміни показників платоспроможності суб'єкта підприємства. Діаграму показників платоспроможності СФГ «Орхідея» наведено на рис.3.1.

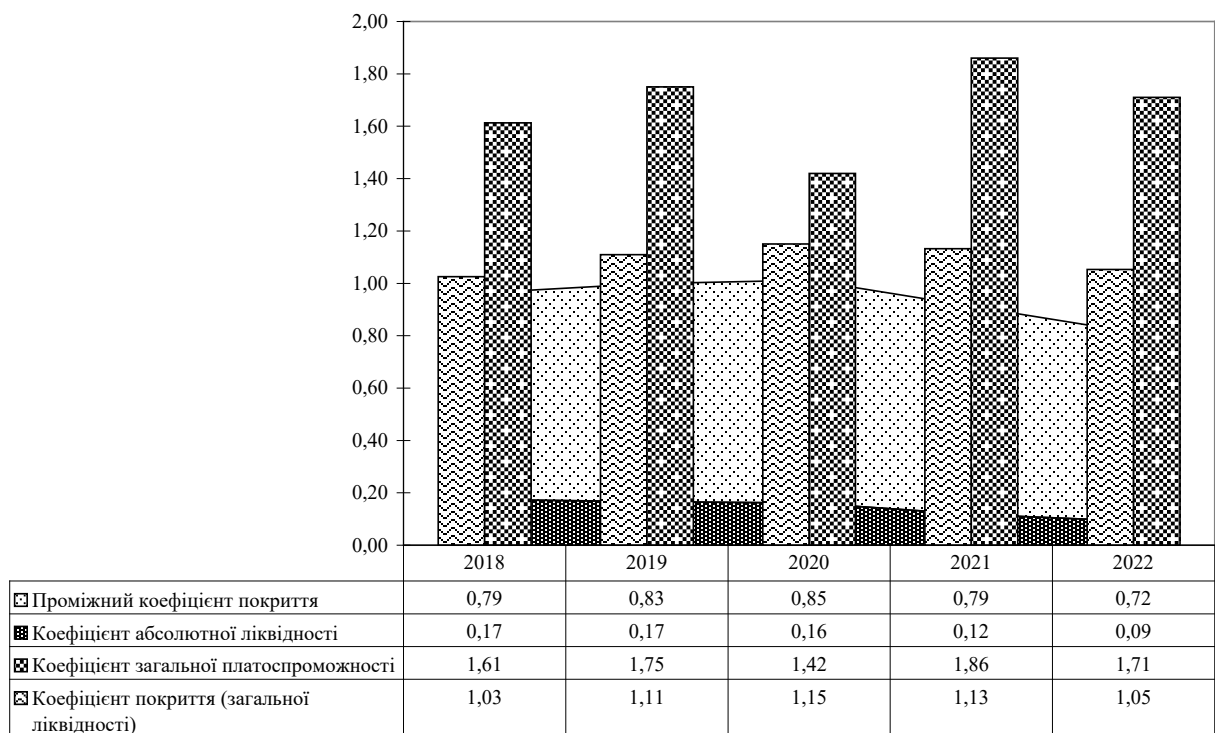

Рис. 3.1. Діаграма показників платоспроможності СФГ «Орхідея»

Проміжний коефіцієнт ліквідності має нормативне значення більше 0,7, отже, в СФГ «Орхідея» бачимо, що підприємство має змогу покривати зобов'язання власними ресурсами навіть при зниженні обсягів виробництва. Коефіцієнт абсолютної ліквідності в СФГ «Орхідея» за аналізований період має тенденцію до зменшення – зміна склала майже вдвічі. Його нормативне значення має бути більше 0,2, отже, бачимо недостатню спроможність підприємства в будь - який момент покрити свої короткострокові зобов'язання власними ресурсами. Коефіцієнт загальної платоспроможності

має коливання, на що вплинули як зовнішні чинники (карантин в зв'язку з пандемією, війна в країні, інфляційні процеси тощо), так і внутрішні (зменшення обсягів виробництва, підвищення рівня дебіторської заборгованості тощо).

Таким чином, аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства включає оцінку фінансової стійкості та платоспроможності суб'єкта підприємництва для формування вектора його стратегічного розвитку. Показник фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування СФГ «Орхідея» за період 2018-2022рр. підвищився на 5,26%, коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 3,77%, тому підприємству слід розробляти заходи для зниження його залежності від зовнішніх кредиторів. Проміжний коефіцієнт ліквідності має нормативне значення більше 0,7, отже, в СФГ «Орхідея» бачимо, що підприємство має змогу покривати зобов'язання власними ресурсами навіть при зниженні обсягів виробництва. Коефіцієнт загальної платоспроможності має коливання, на що вплинули як зовнішні чинники (карантин в зв'язку з пандемією, війна в країні, інфляційні процеси тощо), так і внутрішні (зменшення обсягів виробництва, підвищення рівня дебіторської заборгованості тощо).

3.2. Економетричне моделювання як інструментарій оцінки економічної безпеки підприємства

Аналіз фінансової стійкості суб'єкта підприємства є основою для оцінювання реального стану економічної безпеки, а також основою для прогнозування майбутньої тенденції зміни фінансового потенціалу. Фахівчині Литовченко О., Ілляшенко О. та Гордієнко Н. акцентують увагу на тому, що «багато керівників взагалі не приділяють належної уваги прогнозуванню ймовірності настання кризи, не уявляють чіткого плану

виходу зі складних ситуацій, що об'єктивно виникають в процесі діяльності» [29]. На думку фахівчині Новик І.В., «розроблення прогнозів і превентивних заходів базується на інформаційному складнику забезпечення економічної безпеки» [35].

Фахівчиня Петряєва З.Ф. наголошує, що «з метою створення надійної системи фінансово-економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства необхідно застосовувати комплекс сучасних комп'ютерних технологій, економіко-математичних моделей для визначення її рівня» [38]. Для прогнозування показників платоспроможності суб'єкта підприємства доцільним є спеціальний інструментарій, який має значний відсоток точності розрахунків. Таким інструментарієм є застосування економетричних моделей, заснованих на аналізі множинних дискримінант.

На думку вчених Ткаченко Т. П. та Гречко А. В., «економіко-математичний підхід є найбільш вживаним для оцінювання економічної безпеки підприємств та найбільш прийнятним, оскільки сучасні інформаційно-цифрові технології дозволяють опрацьовувати великі масиви даних інформації» [52]. Фахівці Лоза С.П. та Лоза Д.Ю. зауважують, що «одним із провідних напрямів діагностики стану підприємств в кризових умовах є застосування багатофакторних дискримінантних моделей для оцінки ймовірності виникнення банкрутства» [30].

Вчений Семенець А.О. також акцентує увагу на дискримінантних моделях, які «побудовано за допомогою множинного дискримінантного аналізу статистичних даних фінансової звітності підприємств, що стали банкрутами і фінансово-стійкими, і які дозволяють спрогнозувати наступ банкрутства у підприємств» [48]. Фахівчиня Солодовнік О. О. наголошує, що «під час побудови комплексних показників економічної безпеки за функціональними складовими та інтегрального показника економічної безпеки об'єкта дослідження необхідно визначити значущість кожного з виділених одиничних показників» [51].

Економетрична модель Спрінгейта передбачає прогнозування показників платоспроможності підприємства на основі математичної формули:

$$Z = 0,53 \times A + 3,07 \times x_2 + 0,66 \times x_3 + 0,4 \times x_4 \quad (3.1)$$

де:

Z - інтегральний показник платоспроможності підприємства;

x_1 - відношення оборотних активів до суми всіх активів підприємства;

x_2 - рентабельність сукупних активів підприємства (відношення валового прибутку до суми всіх активів підприємства);

x_3 - відношення валового прибутку до суми поточних зобов'язань підприємства;

x_4 - оборотність активів підприємства (відношення чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг до суми всіх активів підприємства).

Вихідні дані для економетричного моделювання було взято з фінансової звітності СФГ «Орхідея», на підставі яких розраховано складові для розрахунку інтегрального показника платоспроможності підприємства. Порівняння розрахованого інтегрального показника з пороговими значеннями дає розуміння щодо ймовірності втрати фінансової стійкості та погіршення фінансового потенціалу підприємства. Інтерпретація результатів економетричного моделювання дозволить спланувати превентивні заходи щодо недопущення фінансової кризи або антикризові дії в разі погіршення рівня платоспроможності підприємства.

Результати економетричного моделювання платоспроможності СФГ «Орхідея» за моделлю Спрінгейта представлено в таблиці 3.2. Як показують результати економетричного моделювання, в досліджуваному підприємстві ймовірність фінансової кризи є незначною, рівень платоспроможності є достатнім для планування подальшого стратегічного розвитку діяльності, що зумовлює керівництво оптимізувати тактичні шляхи досягнення стратегічної мети бізнесу.

Економетрична модель платоспроможності Спрінгейта
за даними СФГ «Орхідея»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
<i>Вихідні дані для економетричного моделювання</i>					
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг, тис.грн.	2987	3089	3679	5800	2480
Валовий прибуток, тис.грн	538	387	347	437	156
Оборотні активи, тис.грн.	4526	5050	5392	5827	6034
Поточні зобов'язання, тис.грн	4412	4551	4689	5146	5729
Сума активів підприємства, тис.грн.	7116	7340	7563	8300	9240
<i>Прогнозні показники платоспроможності</i>					
x_1 - відношення оборотних активів до суми всіх активів підприємства	0,636	0,688	0,713	0,702	0,653
x_2 - рентабельність сукупних активів підприємства	0,076	0,053	0,046	0,053	0,017
x_3 - відношення валового прибутку до суми поточних зобов'язань підприємства	0,122	0,085	0,074	0,085	0,027
x_4 - оборотність активів підприємства	0,420	0,421	0,486	0,699	0,268
Z - score	1,136	1,095	1,119	1,220	0,850
Порогове значення Z - score	якщо $Z < 0,862$, підприємство має низьку платоспроможність та суттєві ризики її втрати, якщо $Z > 0,862$, фінансовий стан є задовільним; якщо $Z > 2,45$, ймовірність фінансової кризи є мінімальною				
Інтерпретація результатів моделювання платоспроможності	Достатній рівень платоспроможності	Достатній рівень платоспроможності	Достатній рівень платоспроможності	Достатній рівень платоспроможності	Достатній рівень платоспроможності

Таким чином, аналіз фінансової стійкості суб'єкта підприємства є основою для оцінювання реального стану економічної безпеки, а також основою для прогнозування майбутньої тенденції зміни фінансового

потенціалу. Для прогнозування показників платоспроможності суб'єкта підприємства доцільним є спеціальний інструментарій, який має значний відсоток точності розрахунків. Таким інструментарієм є застосування економетричних моделей, заснованих на аналізі множинних дискримінант. В основі економетричної моделі заплановано інтегральний показник, який враховує дані про суму зобов'язань, вартість активів та дохід від діяльності підприємства. Як показують результати економетричного моделювання, в досліджуваному підприємстві ймовірність банкрутства є незначною, рівень платоспроможності є достатнім для планування подальшого стратегічного розвитку діяльності, що зумовлює керівництво оптимізувати тактичні шляхи досягнення стратегічної мети бізнесу.

3.3. Формування стратегії економічної безпеки суб'єкта підприємництва засобами SWOT-аналізу

Вчені наголошують на важливості стратегічного планування економічної безпеки підприємств. Фахівчиня Кононова І.В. наголошує, що «інструментами стратегічного індикативного оцінювання є дерево цілей, матриці змін, стратегічний баланс, а також стандартні інструменти, такі як PEST-аналіз, SWOT-аналіз та SPACE-аналіз» [24]. В управлінській діяльності набуває поширення методи інформаційного моделювання. Фахівчиня Петряєва З.Ф. наголошує, що «одним із методів, на базі якого вітчизняні підприємства можуть розробляти стратегію розвитку в умовах несприятливого економічного середовища, є SWOT-аналіз» [38]. Вчені пропонують SWOT-аналіз як інструментально-описувальну модель стратегічного аналізу. Підтримуємо думку фахівчині Бондарчук Н.В., що «даний аналіз дозволяє всебічно оцінити вплив внутрішніх та зовнішніх загроз на аграрне підприємство, а також сформулювати план заходів по їх нейтралізації» [4].

В основу інформаційної моделі SWOT-аналіз покладено аналіз сильних та слабких сторін підприємства та їх співставлення з потенційними загрозами та можливостями. Вчені акцентують, що «потенційні можливості забезпечення відповідного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства є результатом сукупної дії позитивних чинників зовнішнього середовища та сильних сторін механізму управління фінансово-економічною безпекою» [4]. Виокремлені групи чинників враховуються при визначенні вектору стратегічного розвитку щодо формування економічної безпеки суб'єкта підприємництва.

Результати інформаційного моделювання стратегічного розвитку СФГ «Орхідея» засобами SWOT-аналізу наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Результати інформаційного моделювання стратегічного розвитку
СФГ «Орхідея» засобами SWOT-аналізу

		Зовнішнє середовище	
		Можливості (O) Підтримка аграрного бізнесу в контексті окремих державних грантів та програми підтримки Євроінтеграція та нові ринки збуту	Загрози (T) Кліматичні зміни Трудова міграція в зв'язку з воєнними діями Низька платоспроможність контрагентів Чутливість до погодних умов
Внутрішнє середовище	Сильні сторони (S) Вигідні місцерозташування та логістика Кліматичні умови та земельні ресурси для аграрного виробництва	Стратегія «S+O»: Нарощування обсягів виробництва, розширення асортименту, збільшення доходу від реалізації	Стратегія «T+S»: Вихід на європейські ринки збуту
	Слабкі сторони (W) Воєнні дії Політична нестабільність Корупційні процеси в країні, недостатність прозорості бізнесу Високий рівень фінансових витрат кредитування Сезонність виробництва	Стратегія «W+O»: Диверсифікація бізнесу та ризиків погіршення фінансово-економічної безпеки	Стратегія «T+W»: Очікування закінчення війни, згорання бізнесу

Дані з таблиці 3.3 дають чітке уявлення про чинники зовнішнього і внутрішнього середовища, зокрема, слабкі та сильні сторони СФГ «Орхідея» та можливості і загрози для його діяльності. Матриця SWOT-аналізу показує 4 варіанти вибору вектору розвитку:

- поєднання сильних сторін підприємства з можливостями розвитку;
- використання сильних сторін підприємства для усунення впливу загроз бізнесу;
- пріоритетність використання можливостей розвитку для нівелювання слабких сторін підприємства;
- обережність в подоланні наслідків загроз з огляду на слабкі сторони підприємства.

Результати інформаційного моделювання за допомогою матриці SWOT-аналізу дозволили запропонувати стратегії розвитку досліджуваного СФГ «Орхідея» в умовах його сильних та слабких сторін з врахуванням існуючих загроз та можливостей зовнішнього бізнес-середовища.

Запропоновані тактичні шляхи побудови та реалізації стратегії розвитку бізнесу в аграрних підприємствах дозволяють узагальнити перспективні напрямки забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку суб'єктів підприємництва. При формуванні стратегії важливим є відповідне організаційне забезпечення її реалізації, тобто окреслення кола осіб, які будуть відповідальними за реалізацію тактичних шляхів для досягнення стратегічної мети. Зокрема, важливою є координація зусиль менеджерів та підвищення мотивації ефективного використання наявних ресурсів. Реалізація цього напрямку можлива за умов організації служби безпеки підприємства з відповідним розподілом обов'язків та делегуванням окремих повноважень взаємопов'язаним відділам. Отже, організацію стратегічного розвитку підприємства можна забезпечити двома окремими варіантами або їх поєднанням, що узагальнено на рис. 3.2. Створення служби безпеки на підприємстві не виключає делегування окремих повноважень

взаємопов'язаним відділам, що буде забезпечувати контрольні функції та необхідну підтримку в розробці та прийнятті управлінських рішень.

Рис. 3.2. Пропоноване організаційне забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства

Забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства передбачає оцінку тенденції зміни фінансової стійкості та фінансового потенціалу, що зумовлює вибір ефективного аналітичного інструментарію. Превентивне попередження можливих проблем внаслідок впливу ризиків і загроз доцільно здійснювати за допомогою інформаційних технологій, економетричного моделювання, інструментально-описувальної моделі SWOT-аналізу. Керівництво підприємство є відповідальним за створення умов для реалізації обраної стратегії з можливістю оперативного

коригування дій в умовах мінливого зовнішнього середовища. Окреслені перспективи забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства узагальнено на рис. 3.3.

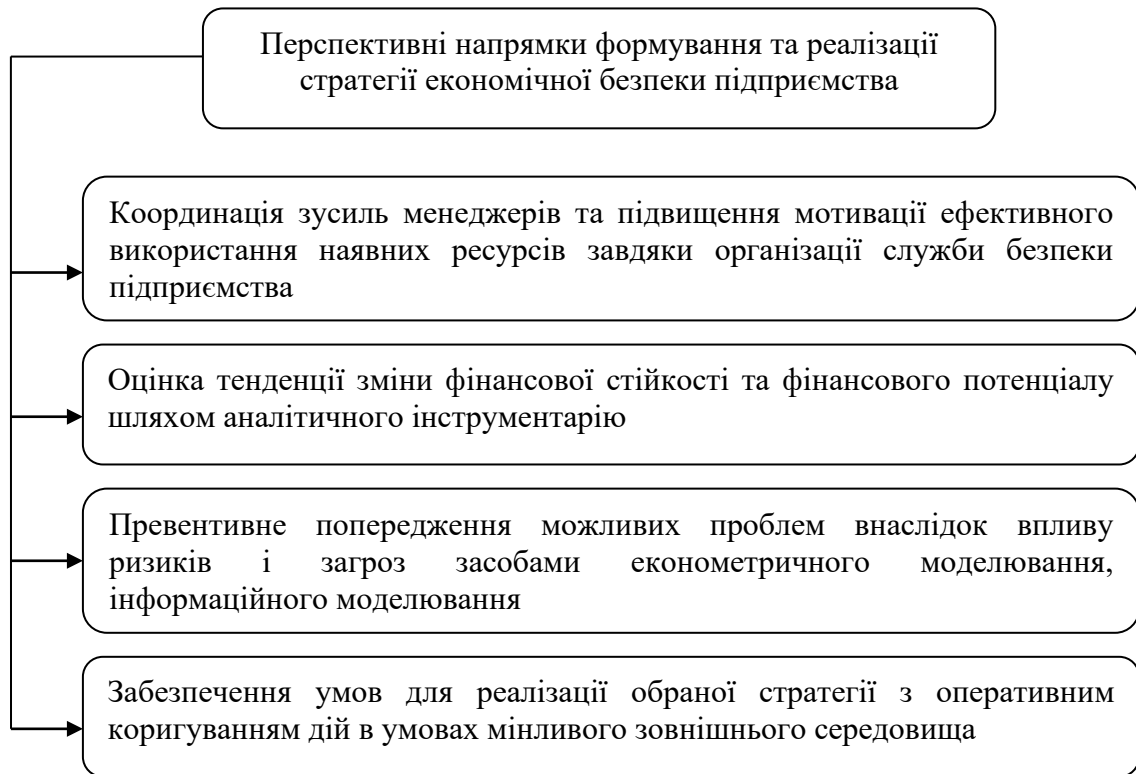

Рис. 3.3. Перспективи забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства

Таким чином, вчені наголошують на важливості стратегічного планування економічної безпеки підприємств. Результати інформаційного моделювання за допомогою матриці SWOT-аналізу дозволили запропонувати стратегії розвитку досліджуваного СФГ «Орхідея» в умовах його сильних та слабких сторін з врахуванням існуючих загроз та можливостей зовнішнього бізнес-середовища. При формуванні стратегії важливим є відповідне організаційне забезпечення її реалізації, тобто окреслення кола осіб, які будуть відповідальними за реалізацію тактичних шляхів для досягнення стратегічної мети. Запропоновані тактичні шляхи побудови та реалізації

стратегії розвитку бізнесу в аграрних підприємствах дозволили узагальнити перспективні напрямки забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку суб'єктів підприємництва.

Висновки до розділу 3

1. Аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства включає оцінку фінансової стійкості та платоспроможності суб'єкта підприємництва для формування вектора його стратегічного розвитку. Показник фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування СФГ «Орхідея» за період 2018-2022рр. підвищився на 5,26%, коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 3,77%, тому підприємству слід розробляти заходи для зниження його залежності від зовнішніх кредиторів. Проміжний коефіцієнт ліквідності має нормативне значення більше 0,7, отже, в СФГ «Орхідея» бачимо, що підприємство має змогу покривати зобов'язання власними ресурсами навіть при зниженні обсягів виробництва. Коефіцієнт загальної платоспроможності має коливання, на що вплинули як зовнішні чинники (карантин в зв'язку з пандемією, війна в країні, інфляційні процеси тощо), так і внутрішні (зменшення обсягів виробництва, підвищення рівня дебіторської заборгованості тощо).

2. Аналіз фінансової стійкості суб'єкта підприємства є основою для оцінювання реального стану економічної безпеки, а також основою для прогнозування майбутньої тенденції зміни фінансового потенціалу. Для прогнозування показників платоспроможності суб'єкта підприємства доцільним є спеціальний інструментарій, який має значний відсоток точності розрахунків. Таким інструментарієм є застосування економетричних моделей, заснованих на аналізі множинних дискримінант. В основі економетричної моделі заплановано інтегральний показник, який враховує

дані про суму зобов'язань, вартість активів та дохід від діяльності підприємства. Як показують результати економетричного моделювання, в досліджуваному підприємстві ймовірність банкрутства є незначною, рівень платоспроможності є достатнім для планування подальшого стратегічного розвитку діяльності, що зумовлює керівництво оптимізувати тактичні шляхи досягнення стратегічної мети бізнесу.

3. Вчені наголошують на важливості стратегічного планування економічної безпеки підприємств. В основу інформаційної моделі SWOT-аналіз покладено аналіз сильних та слабких сторін підприємства та їх співставлення з потенційними загрозами та можливостями. Виокремлені групи чинників враховуються при визначенні вектору стратегічного розвитку щодо формування економічної безпеки суб'єкта підприємництва. В кваліфікаційній роботі матрицю SWOT-аналізу СФГ «Орхідея», яка дає чітке уявлення про чинники зовнішнього і внутрішнього середовища, зокрема, слабкі та сильні сторони СФГ «Орхідея» та можливості і загрози для його діяльності. Результати інформаційного моделювання за допомогою матриці SWOT-аналізу дозволили запропонувати стратегії розвитку досліджуваного СФГ «Орхідея» в умовах його сильних та слабких сторін з врахуванням існуючих загроз та можливостей зовнішнього бізнес-середовища.

4. При формуванні стратегії важливим є відповідне організаційне забезпечення її реалізації, тобто окреслення кола осіб, які будуть відповідальними за реалізацію тактичних шляхів для досягнення стратегічної мети. Зокрема, важливою є координація зусиль менеджерів та підвищення мотивації ефективного використання наявних ресурсів. Реалізація цього напрямку можлива за умов організації служби безпеки підприємства з відповідним розподілом обов'язків та делегуванням окремих повноважень взаємопов'язаним відділам. В кваліфікаційній роботі запропоновано організаційне забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства. Створення служби безпеки на підприємстві не виключає

делегуванням окремих повноважень взаємопов'язаним відділам, що буде забезпечувати контрольні функції та необхідну підтримку в розробці та прийнятті управлінських рішень.

5. Запропоновані тактичні шляхи побудови та реалізації стратегії розвитку бізнесу в аграрних підприємствах дозволили узагальнити перспективні напрямки забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку суб'єктів підприємництва. Організацію стратегічного розвитку підприємства можна забезпечити двома окремими варіантами або їх поєднанням: створенням служби безпеки на підприємстві та делегуванням окремих повноважень взаємопов'язаним відділам. Забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства передбачає оцінку тенденції зміни фінансової стійкості та фінансового потенціалу, що зумовлює вибір ефективного аналітичного інструментарію. Превентивне попередження можливих проблем внаслідок впливу ризиків і загроз доцільно здійснювати за допомогою інформаційних технологій, економетричного моделювання, інструментально-описувальної моделі SWOT-аналізу. Керівництво підприємство є відповідальним за створення умов для реалізації обраної стратегії з можливістю оперативного коригування дій в умовах мінливого зовнішнього середовища.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Вітчизняні суб'єкти підприємництва є складовою національної економіки в контексті забезпечення національної безпеки країни, тому кожне підприємство має забезпечити належний рівень своєї фінансової стійкості, платоспроможності, конкурентоздатності та економічної безпеки в цілому. На рівень фінансової стійкості підприємств впливають різноманітні чинники та загрози. Керівництво підприємств намагається знизити негативний вплив чинників зовнішнього середовища та якомога ефективніше використати наявні фінансові, матеріальні та кадрові ресурси. Проблемні аспекти формування та функціонування економічної безпеки вітчизняних суб'єктів підприємництва вимагає від менеджерів підприємств розробки комплексу взаємопов'язаних дій та заходів для своєчасного виявлення та оперативного подолання шкідливих наслідків загроз для стабільного та результативного розвитку бізнесу.

2. Наявність чинників та загроз як внутрішнього, так і зовнішнього бізнес-середовища зумовлюють необхідність формування якісного та оперативного інформаційного ресурсу, який дозволить визначити кількісні та якісні показники ефективності діяльності та проаналізувати їх в динаміці та на перспективу. Важливим є визначення впливу чинників на показники фінансової стійкості. Зауважимо, що перелік зовнішніх факторів є значним, вплив політичних та економічних чинників є суттєвим та іноді непередбачуваним. Тому на керівництво підприємства покладається велика відповідальність за планування своїх дій щодо забезпечення платоспроможності та фінансового потенціалу в довгостроковій перспективі розвитку. Тому ефективне стратегічне планування має базуватись на певних обставинах управлінської діяльності.

3. Державне регулювання бізнес-процесів наявне в будь-якій галузі у вигляді законів України, кодексів законів України, які регламентують основні принципи формування економічної безпеки підприємства. На основі

законів України розроблені та введені в дію інші нормативні акти, що регламентують окремі складові економічної безпеки як на національному, так і на локальному рівнях. Регулювання інформаційної складової здійснюється завдяки нормативним актам з облікових питань, оскільки саме облік на підприємстві забезпечує керівництво підприємства точною, своєчасною та оперативною інформацією про діяльність підприємства. Фінансову складову забезпечує виконання вимог податкового законодавства в рамках виконання зобов'язань перед бюджетом та вимог Господарського кодексу в контексті обороту фінансових ресурсів підприємства. Кадрову складову регламентує законодавство з питань праці.

4. Досліджуване підприємство - селянське фермерське господарство «Орхідея» є аграрним підприємством, яке займається вирощуванням сільськогосподарської продукції, зокрема, в галузі рослинництва, та гуртовою торгівлею вирощеної продукції рослинництва. СФГ «Орхідея» зареєстровано в 1999 році, отже, вже понад 20 років веде успішний бізнес та відзначається активною діловою позицією на регіональному ринку аграрної продукції. Динаміка зміни чистого доходу та собівартості реалізації продукції, робіт та послуг в СФГ «Орхідея» має суттєве коливання в 2021 році на фоні збільшення цих показників протягом 2018-2021рр., проте фінансова криза в зв'язку з повномасштабною війною в 2022 році мала вплив на зменшення обсягів реалізації. Щорічна зміна суми чистого прибутку складає 963,32 тис. грн. Показники ділової активності СФГ «Орхідея» мають тенденцію до зменшення, що характеризує зменшення ефективності дій менеджерів в сфері управління фінансами та використання фінансових ресурсів.

5. Організаційне забезпечення формування економічної безпеки в досліджуваному підприємстві представлено закріпленими в посадових інструкціях керівника, його заступника з фінансових питань та бухгалтера. Відповідно до методичних рекомендацій було оцінено економічну безпеку СФГ «Орхідея» в розрізі фінансової, кадрової, інформаційної,

інтелектуально-технологічної та силової складових. Порівняння показників складових економічної безпеки СФГ «Орхідея» з нормативними значеннями показало, що лише силова складова економічної безпеки відповідає нормативному значенню. Найбільше відхилення від нормативного значення спостерігаємо щодо фінансової складової – майже 5 разів. Інші досліджені складові мають відхилення близько 30% (кадрова та інформаційні складові) та 50 % (інтелектуально-технологічна складова).

6. Інформаційне забезпечення формування економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства формується завдяки системі обліку. Облік в СФГ «Орхідея» веде бухгалтер. В СФГ «Орхідея» складається фінансова звітність, дані з якої використовуються для аналітичних процедур з оцінки фінансової стійкості та фінансового потенціалу. Наразі в надскладних умовах господарювання досліджуване підприємство планує діяльність в короткостроковій перспективі, оскільки стратегічне планування бізнес-процесів суттєво залежить від зовнішніх чинників, зокрема, перебігу воєнного стану та політичної стабільності щодо створення умов для прибуткової реалізації збіжжя. Керівництво підприємства складає фінансовий план на поточний рік, в якому передбачено прогностичні суми витрачання і надходжень фінансових ресурсів.

7. Аналітичний інструментарій економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства включає оцінку фінансової стійкості та платоспроможності суб'єкта підприємництва для формування вектора його стратегічного розвитку. Показник фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування СФГ «Орхідея» за період 2018-2022рр. підвищився на 5,26%, коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 3,77%, тому підприємству слід розробляти заходи для зниження його залежності від зовнішніх кредиторів. Проміжний коефіцієнт ліквідності має нормативне значення більше 0,7, отже, в СФГ «Орхідея» бачимо, що підприємство має змогу покривати зобов'язання власними ресурсами навіть при зниженні обсягів виробництва. Коефіцієнт загальної платоспроможності має коливання, на що вплинули як зовнішні чинники (карантин в зв'язку з

пандемією, війна в країні, інфляційні процеси тощо), так і внутрішні (зменшення обсягів виробництва, підвищення рівня дебіторської заборгованості тощо).

8. Аналіз фінансової стійкості суб'єкта підприємства є основою для оцінювання реального стану економічної безпеки, а також основою для прогнозування майбутньої тенденції зміни фінансового потенціалу. Для прогнозування показників платоспроможності суб'єкта підприємства доцільним є спеціальний інструментарій, який має значний відсоток точності розрахунків. Таким інструментарієм є застосування економетричних моделей, заснованих на аналізі множинних дискримінант. В основі економетричної моделі заплановано інтегральний показник, який враховує дані про суму зобов'язань, вартість активів та дохід від діяльності підприємства. Як показують результати економетричного моделювання, в досліджуваному підприємстві ймовірність банкрутства є незначною, рівень платоспроможності є достатнім для планування подальшого стратегічного розвитку діяльності, що зумовлює керівництво оптимізувати тактичні шляхи досягнення стратегічної мети бізнесу.

9. Вчені наголошують на важливості стратегічного планування економічної безпеки підприємств. В основу інформаційної моделі SWOT-аналіз покладено аналіз сильних та слабких сторін підприємства та їх співставлення з потенційними загрозами та можливостями. Виокремлені групи чинників враховуються при визначенні вектору стратегічного розвитку щодо формування економічної безпеки суб'єкта підприємництва. В кваліфікаційній роботі матрицю SWOT-аналізу СФГ «Орхідея», яка дає чітке уявлення про чинники зовнішнього і внутрішнього середовища, зокрема, слабкі та сильні сторони СФГ «Орхідея» та можливості і загрози для його діяльності. Результати інформаційного моделювання за допомогою матриці SWOT-аналізу дозволили запропонувати стратегії розвитку досліджуваного СФГ «Орхідея» в умовах його сильних та слабких сторін з врахуванням існуючих загроз та можливостей зовнішнього бізнес-середовища.

10. При формуванні стратегії важливим є відповідне організаційне забезпечення її реалізації, тобто окреслення кола осіб, які будуть відповідальними за реалізацію тактичних шляхів для досягнення стратегічної мети. Зокрема, важливою є координація зусиль менеджерів та підвищення мотивації ефективного використання наявних ресурсів. Реалізація цього напрямку можлива за умов організації служби безпеки підприємства з відповідним розподілом обов'язків та делегуванням окремих повноважень взаємопов'язаним відділам. В кваліфікаційній роботі запропоновано організаційне забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства. Створення служби безпеки на підприємстві не виключає делегування окремих повноважень взаємопов'язаним відділам, що буде забезпечувати контрольні функції та необхідну підтримку в розробці та прийнятті управлінських рішень.

11. Запропоновані тактичні шляхи побудови та реалізації стратегії розвитку бізнесу в аграрних підприємствах дозволили узагальнити перспективні напрямки забезпечення економічної безпеки стратегічного розвитку суб'єктів підприємництва. Організацію стратегічного розвитку підприємства можна забезпечити двома окремими варіантами або їх поєднанням: створенням служби безпеки на підприємстві та делегуванням окремих повноважень взаємопов'язаним відділам. Забезпечення економічної безпеки в стратегічному розвитку підприємства передбачає оцінку тенденції зміни фінансової стійкості та фінансового потенціалу, що зумовлює вибір ефективного аналітичного інструментарію. Превентивне попередження можливих проблем внаслідок впливу ризиків і загроз доцільно здійснювати за допомогою інформаційних технологій, економетричного моделювання, інструментально-описувальної моделі SWOT-аналізу. Керівництво підприємство є відповідальним за створення умов для реалізації обраної стратегії з можливістю оперативного коригування дій в умовах мінливого зовнішнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Т. С. Актуальні загрози та ризики фінансовій безпеці України та роль держави у її забезпеченні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 17. С. 130–138. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.17.130
2. Ареф'єва О. В., Ковальчук А. М. Забезпечення економічної безпеки підприємства через мотивацію персоналу до стратегічних змін. Проблеми економіки. 2020. № 4 (46). С.126-133. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages-126_133.pdf
3. Белоусова І. А., Сугак Т. О. Пріоритетні напрямки удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємств. Вчені записки Університету «КРОК». 2019. №2 (54). С. 199–204. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-199-204>
4. Бондарчук Н.В. SWOT аналіз в забезпеченні економічної безпеки аграрного підприємства. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2019. Випуск 15.,Т.1. С. 8-15. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1182/1/4141-12257-1-PB.pdf>
5. Борщевич В.В. Напрямки оптимізації показників фінансово - економічної безпеки підприємства. Обліково-фінансове забезпечення в управлінні економічною стійкістю підприємства: сучасні тенденції і перспективи розвитку/ за заг.ред. Губарик О.М., Одношевної О.О. Дніпро: Пороги. 2023. С.
6. Борщевич В.В. Організаційні аспекти формування стратегії економічної безпеки на підприємстві. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи:

- матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 26-27 жовтня 2023 р. : Дніпро : ДДАЕУ, 2023.С.43-45.
7. Будько О.В. Спекова О.Р. Аналіз фінансових результатів у системі інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства Приазовський економічний вісник. 2021. №5(28). С. 150-155. Випуск. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2021/5_28_ukr/26.pdf
 8. Варналій З., Мехед А. Загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва України та шляхи їх запобігання. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2022. №4(221). С.13-18. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2023/04/Вісник_Економіка_221_13-18.pdf
 9. Васільєва Л. М. Обліково-аналітичний інструментарій експертиз та аналітичних процедур діяльності підприємства з метою забезпечення його економічної безпеки. Молодий вчений. 2018. №9 (61). С. 461-464. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4054>
 - 10.Власенко Т. А. Формування механізму управління стратегічними змінами підприємства. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2019. № 2. С. 25–32.
 - 11.Гавловська Н., Матюх С., Любохинець Л. Оцінювання стану економічної безпеки промислового підприємства. Development Service Industry Management. 2023. №1. С.6–12. URL: [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-1\(1\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-1(1))
 - 12.Гвініашвілі Т.З., Халецька В.В. Розроблення системи забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах мінливого середовища. Причорноморські економічні студії. 2021. Випуск 64. С.52-57. URL: http://bses.in.ua/journals/2021/64_2021/11.pdf
 - 13.Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

- 14.Гріщенко І., Гринчук Т. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. Економіка та суспільство. 2020. №22. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>
- 15.Гриценко А. С. Стратегічні засади зміцнення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. Облік і фінанси. 2018. № 2(80). С. 118-124.
- 16.Дмитрієва О.І., Мордовцев О.С. Удосконалення методичних підходів щодо визначення напрямів фінансової безпеки регіонів України. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2023. №30. DOI: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2023.30.72>
- 17.Добровольська О.В., Дуброва Н.П. MDA-аналіз для оцінювання ймовірності банкрутства підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2021. № 1(81). С.53-59. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_81_2021_ukr/9.pdf
- 18.Довгаль А., Пархоменко Н. Формування системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві. Галицький економічний вісник. 2021. № 5 (72). С.78-84. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/72/1019.pdf>
- 19.Іванова Н. С. Обґрунтування стратегічних напрямів підвищення рівня економічної безпеки регіонів (за даними Дніпропетровської області). Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. №4(20). С. 255–264. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/204604>
- 20.Каламан О.Б., Безніс П.М. Формування стратегії забезпечення комплексної оцінки економічної безпеки виробничих підприємств. Економічна та продовольча безпека України. 2018. Випуск 3- 4. Том 6. С.26-34.
- 21.Калініченко Л. Л., Шуміло О. С., Кулімякін Я. Ю Кадрова складова економічної безпеки підприємства роздрібної торгівлі. Проблеми економіки. 2020. № 1. С. 138–143.

22. Кирчата І. М., Шершенюк О. М., Деділова Т. В. Стратегічний розвиток агропромислового комплексу як основа забезпечення економічної безпеки. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва. 2022. №28. URL: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2022.28.79>
23. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: Наказ Держспоживстандарту України 11.10.2010 № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
24. Кононова І.В. Аналітичне забезпечення оцінювання економічної безпеки будівельного підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. Випуск 6 (33). С.127-133. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/33_2021/20.pdf
25. Копилук О. І., Тимчишин Ю. В., Музичка О. М. Фінансова стійкість у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Бізнес Інформ. 2021. №3. С.81–87. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-81-87>
26. Коптєва Г.М. Стратегічне планування як процес забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2020. Випуск 3 (59). С. 95-100. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2020/59_2020/17.pdf
27. Коробцова Д. В. Фінансово-економічна безпека підприємства і принципи її забезпечення. Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації. 2022. С.180-184. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/76083227-b417-4b30-bd43-08096fdcdf37/content>
28. Кубай О. Г., Заставнюк О. А. Удосконалення фінансово-економічної безпеки в системі антикризового управління аграрного підприємства. Агросвіт. 2022. № 4. С.68–78. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/4_2022/10.pdf
29. Литовченко О., Ілляшенко О., Гордієнко Н. Етапи стратегічного планування економічної безпеки підприємства. Економічний аналіз.

2021. № 2. Том 31. С.98-106. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1930/65656569>
96
30. Лоза С., Лоза Д. Застосування дискримінантних моделей для оцінки ймовірності банкрутства на прикладі АТ «Укрзалізниця». Збірник наукових праць «Економіка і управління». 2023. Випуск 53. URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/80/76> с.6-16.
31. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г., Рудковський О. В., Березівський Я. П. Проблемні аспекти, пріоритети та засоби зміцнення фінансово-економічної безпеки суб'єктів малого підприємництва в Україні. Підприємництво і торгівля. 2021. № 28. С. 49-55. <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-28-07>
32. Міщук Є. В. Методологічні засади оцінки рівня та стану стратегічної економічної безпеки підприємств. Агросвіт. 2020. № 7. С. 23–30. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.7.23 URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7_2020/5.pdf
33. Мушнікова С. А. Ризик-орієнтоване мислення як базисна основа інноваційності системи управління безпекою розвитку підприємства. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2019. № 4. С. 93–101.
34. Ніколов О. П. Аналіз ймовірності ризику банкрутства підприємства Науковий вісник Збірник наукових праць №9-10 (286-287), 2021 Одеського національного економічного університету с.112-118. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/286-287/pdf/112-118.pdf>
35. Новик І.В. Проблеми та перспективи забезпечення економічної безпеки підприємства в Україні. Інфраструктура ринку. 2020. Випуск 43. С.229-233. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/43.pdf
36. Новіченко Л., Свирида О. Фінансова безпека підприємства як основа фінансової безпеки держави. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. №4(04). С.27-31. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.4-5>

37. Носань Н. С. Актуальні загрози та ризики фінансової безпеки України на межі посткризового та євроінтеграційного періодів. Причорноморські економічні студії. Економіка та управління національним господарством. 2019. № 40. С. 35–39. http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_40_8
38. Петряєва З.Ф. Забезпечення фінансово-економічної безпеки стратегічного розвитку підприємства. Молодий вчений. 2019. № 10 (74). С.319-325. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/10/72.pdf>
39. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Кравчук Н.М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. Вісник економічної науки України. 2022. №1 (42). С.64-69. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/186639>
40. Податковий кодекс України: Закон України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html#1988
41. Положення про Державну фіскальну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>
42. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
43. Правове регулювання безпеки господарської діяльності в Україні : монографія / Гетманець О. П., Прокопенко А. О., Чорна А. М. та ін. За заг. ред. О. П. Гетманець. – Харків : Константа, 2019. – 296 с
44. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
45. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355> Про

- національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>
46. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
47. Птащенко Л. О. Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства: навч. посіб. «Центр учбової літератури», 2018. 320 с.
48. Семенець А.О. Моніторинг імовірності банкрутства в системі внутрішнього аудиту підприємств торгівлі. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2019. № 29. Том 2. С.305–314. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.171772>
49. Ситник Н., Петришин Х. Сутність та структура фінансової безпеки регіону, моніторинг її рівня у західному регіоні України. Молодий вчений. 2022. №10 (110). С. 78-83. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-16>
50. Скаковська С. С., Савіна Н. Б., Грещак М. Ю. Аспекти формування системи економічної безпеки підприємства. Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки». 2022. Випуск 4 (100). С.186-196. URL: <https://visnyk.nuwm.edu.ua/index.php/econ/article/view/ve4202217/1250>
51. Солодовнік О. О. Основні підходи до оцінювання економічної та фінансової безпеки: сутність і напрями вдосконалення. Бізнес Інформ. 2021. № 2. С. 6–12. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-2_0-pages-6_12.pdf
52. Ткаченко Т. П., Гречко А. В. Узагальнення методичних підходів оцінювання економічної безпеки промислових підприємств. Економічний вісник НТУУ. «Київський політехнічний інститут». 2022. № 22. С. 79-81.
53. Фісуненко П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. Економічний простір. 2019. №152. С. 176-203. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/152-15>

- 54.Хіміч О.В. Система ієрархії економічної безпеки. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 30–1. С. 126–130. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/30_1_2018/29.pdf
- 55.Хринюк О.С., Бова В.А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6121>
- 56.Христенко Л. М. Чорна О. Ю. Супрун Ю. П. Концептуальні аспекти стратегії економічної безпеки як ключового елементу стратегічного управління агрохолдингами у царині забезпечення світової продовольчої безпеки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Випуск 42. С.135-145. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/42_2022ua/26.pdf
- 57.Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
- 58.Шило Ж. Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. International Science Journal of Management, Economics & Finance. 2022. №1 (4). С.17-25. URL: <https://isg-journal.com/isjmef/article/download/101/81>.
- 59.Шматко М., Череп А. Організаційні аспекти формування системи управління економічною безпекою підприємства. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 11(17). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7308/7349>

Додаток А
Показники Балансу СФГ «Орхідея»

Види майна і капіталу	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Майно - усього	7116	7340	7563	8300	9240	129,85
Необоротні активи	2590	2290	2171	2473	3206	123,78
Основні засоби	2538	2221	2149	2419	3142	123,78
Нематеріальні активи	52	69	22	54	64	123,78
Оборотні активи	4526	5050	5392	5827	6034	133,32
Запаси	1041	1262	1402	1736	1901	182,59
Поточна дебіторська заборгованість	2715	3030	3235	3484	3608	132,87
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	769	757	755	606	525	68,23
Капітал- усього	7116	7340	7563	8300	9240	129,85
Власний капітал	2704	2789	2874	3154	3511	129,85
Зареєстрований (пайовий) капітал	676	676	676	676	676	100,00
Зобов'язання і забезпечення	4412	4551	4689	5146	5729	129,85
Поточні зобов'язання	4412	4551	4689	5146	5729	129,85
Поточна кредиторська заборгованість	4412	4551	4689	5146	5729	129,85

Додаток Б

Показники Звіту про фінансові результати СФГ «Орхідея»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2987	3089	3679	5800	2480	83,03
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2248	2596	3045	4865	2145	95,42
Інші операційні витрати	201	106	287	498	179	89,05
Валовий прибуток (збиток)	538	387	347	437	156	29,00
Фінансовий результат до оподаткування	538,0	387,0	347,0	437,0	156,0	29,00
Чистий прибуток (збиток)	538,0	387,0	347,0	437,0	156,0	29,00